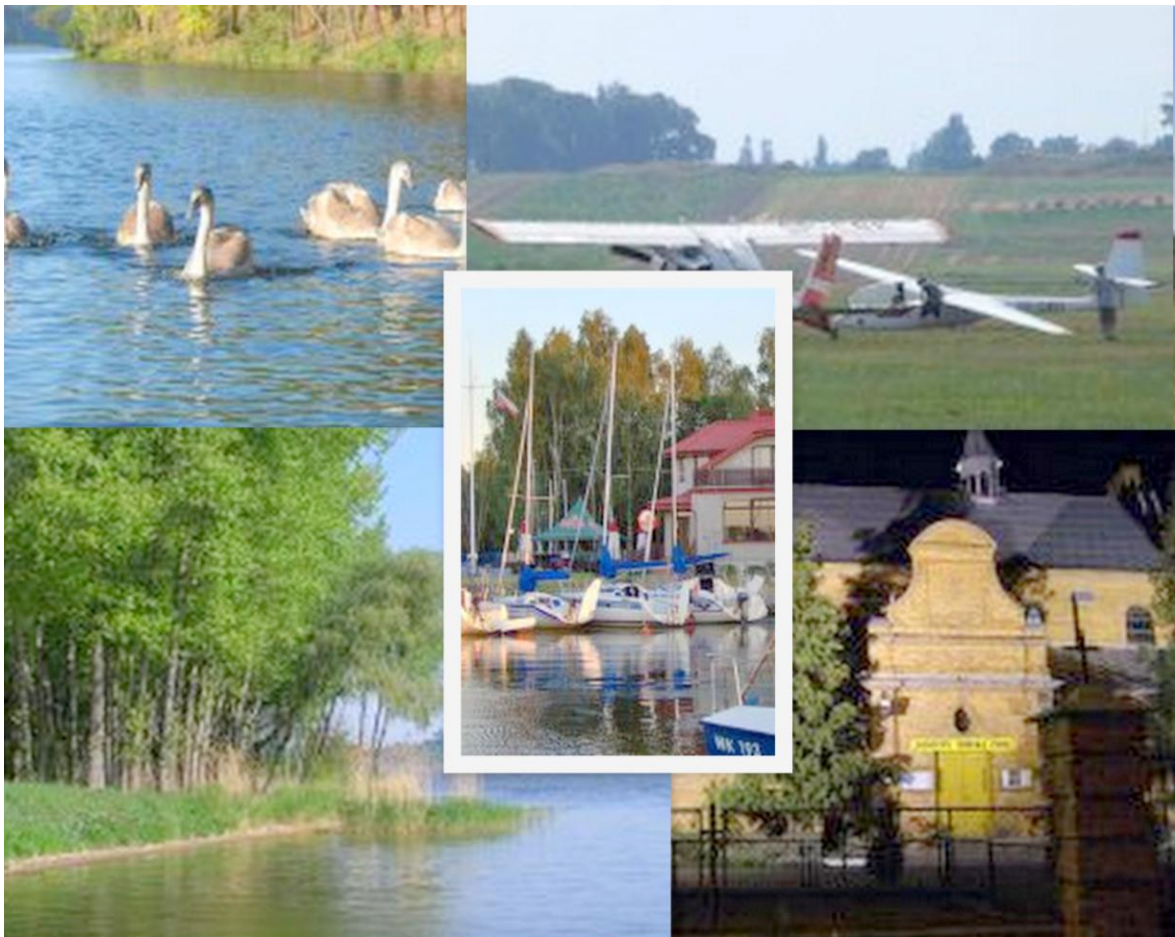




## Strategia Rozwoju Gminy Włocławek na lata 2009-2020



Włocławek 2009

## SPIS TREŚCI

I. WSTĘP .....	3
II. WIZJA ROZWOJU GMINY .....	6
III. CELE I KIERUNKI ROZWOJU .....	34
IV. FINANSOWANIE ROZWOJU GMINY .....	37
V. USPOŁECZNIENIE PROCESU TWORZENIA STRATEGII .....	39
VI. MONITORING STANU GMINY I POSTĘPÓW REALIZACJI STRATEGII .....	40

Dokument wykonany na zamówienie Wójta Gminy Włocławek jest opracowaniem autorskim sporządzonym w zespole w składzie:

Adam Stańczyk, Katarzyna Podlaska-Krzywiec

Koordynatorzy ze strony Urzędu Gminy Włocławek:

Braszkiewicz Ewa – Wójt Gminy

Stanny Piotr – Sekretarz Gminy

Rada konsultacyjna:

Ataniel Stanisław, Grabowska Ewa, Grzegórska Elżbieta, Klódkowski Andrzej, Korpolak-Komorowska Magdalena, Kwiatkowska Marzena, Ledzion Anna, Maciaszek Maria, Muszyńska Irena, Nowacki Andrzej, Ochmańska-Robaczewska Anita, Olejniczak Wanda, Placek Radosław, Wawrzonkowski Stanisław.

## I. WSTĘP

Niniejsze opracowanie stanowi „Strategię rozwoju gminy Włocławek na lata 2009-2010”:

*Definicja wizji rozwoju*

- przedstawia "wizję rozwoju", czyli opis zamierzanego, przyszłego stanu rozwoju gminy, realizującego aspiracje władz i mieszkańców gminy przy uwzględnieniu zarówno pozytywnych (szans, mocnych stron), jak i negatywnych (zagrożeń, słabych stron) uwarunkowań rozwoju;
- przedstawia zapis celów rozwoju oraz kierunków działań, które należy podjąć i realizować dla osiągnięcia założonego-przyszłego stanu rozwoju.

Strategia rozwoju gminy została opracowana w okresie wiosna-jesień 2009. W toku prac nad Strategią, wykonano następujące analizy poprzedzające niniejszą - zasadniczą część opracowania:

*Przebieg i zakres prac*

- Diagnozę stanu rozwoju gminy – czyli kompleksową analizę bieżącego stanu oraz wewnętrznego potencjału rozwoju gminy, jak też zewnętrznych uwarunkowań wpływających na ten rozwój, podsumowany w odrębnym opracowaniu zatytułowanym „Diagnoza stanu gminy Włocławek”.
- Badania ankietowe wśród mieszkańców, podsumowane w odrębnym opracowaniu zatytułowanym: „Raport z wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród mieszkańców gminy Włocławek”.

Obydwa opracowania stanowią integralną część Strategii i były wykonane na potrzeby identyfikacji najważniejszych uwarunkowań, problemów, szans, zagrożeń oraz potrzeb rozwoju gminy.

Proces prac nad Strategią był uspołeczniony - oprócz badania ankietowego wśród mieszkańców gminy, powołano Społeczną Radę Konsultacyjną - grupującą lokalnych liderów, przedstawicieli instytucji w największym stopniu odpowiedzialnych za rozwój gminy, przedstawicieli przedsiębiorców, mieszkańców, administracji publicznej. Rada odbyła dwa posiedzenia poświęcone dyskusji na temat stanu, uwarunkowań rozwoju i przyszłości gminy.

Strategia rozwoju uwzględnia ogół zagadnień, które są istotne dla prawidłowego rozwoju gminy i zapewnienia wysokiej jakości życia jej mieszkańców. W sferze odpowiedzialności za realizację zadań, uwzględnia więc:

*Strategia a kompetencje*

- zadania leżące w kompetencjach samorządu gminnego,
- zadania leżące w kompetencjach samorządu powiatowego,
- zadania leżące w kompetencjach samorządu wojewódzkiego,
- zadania leżące w kompetencjach różnego rodzaju instytucji sektora publicznego (lub związanych z wykonywaniem zadań na rzecz mieszkańców), podmiotów gospodarczych, stowarzyszeń i organizacji społecznych, itp.,
- zadania związane z aktywnością społeczną mieszkańców, ich przedsiębiorczością, tożsamością lokalną, zainteresowaniem sprawami rozwoju lokalnego.

### **Okres obowiązywania strategii rozwoju**

Dla obecnie opracowywanej Strategii, zgodnie z uchwałą Rady Gminy Włocławek z dnia 12.02.2009 r. Nr XXV/183/09, ustala się jako okres obowiązywania lata 2009-2020. Jednak rzeczywisty czas obowiązywania to lata 2010-2020, bowiem rok 2009 poświęcono na przygotowanie niniejszego dokumentu. Horyzont ten należy traktować jedynie jako ogólny punkt odniesienia – zobowiązanie, że najpóźniej w roku 2020 należy dokonać ponownej diagnozy i wyznaczenia nowych, adekwatnych do uwarunkowań, celów i kierunków rozwoju. Określenie horyzontu obowiązywania Strategii nie oznacza, iż wszystkie jej ustalenia będą w tym okresie zrealizowane – ma jedynie na celu uporządkowanie priorytetów rozwoju, a więc wskazanie jakie działania są dla gminy w tym czasie najważniejsze i w związku z tym powinny być przedmiotem zainteresowania władz gminy, stosownie do pojawiających się możliwości realizacji. W praktyce możliwe – i prawdopodobne – jest pojawienie się potrzeby wcześniejszej aktualizacji Strategii, gdyż zmienność procesów społeczno-gospodarczych jest bardzo duża.

*Horyzont czasowy  
Strategii*

Niniejsza Strategia stanowi rozwinięcie i aktualizację „Strategii rozwoju gminy Włocławek” uchwalonej w dniu 31 marca 2004 r. (Uchwała Nr XIV/128/04 rady Gminy Włocławek). Powodem rozwinięcia i aktualizacji Strategii była zmiana szeregu czynników i uwarunkowań zewnętrznych, w tym m.in. wstąpienie Polski do Unii Europejskiej w maju 2004 r., co z kolei spowodowało poważne zmiany chociażby w sposobie finansowania wielu inwestycji i przedsięwzięć oraz dało nowe możliwości pozyskiwania funduszy unijnych. Zmianie uległy również, lub też powstały nowe, podstawowe dokumenty strategiczne województwa Kujawsko-Pomorskiego, z którymi strategia rozwoju gminy winna być kompatybilna, w tym szczególnie Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego, Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Obowiązująca Strategia rozwoju gminy z racji na dostępne środki (fundusze przedakcesyjne) skupiała się na tzw. „projektach twardych” w związku, z czym zrealizowane zostały projekty związane m.in. z budową i rozbudową systemu sieci wodno-kanalizacyjnej czy sieci dróg. Badania ankietowe potwierdziły wysoki stopień realizacji tych założeń, ujawniając jednocześnie pewne niedoinwestowanie w dziedzinach związanych z szeroko pojętym rozwojem społecznym. Powyższe analizy uwarunkowań zewnętrznych oraz ocena stopnia realizacji strategii stanowiły podstawowe przesłanki do weryfikacji przyjętych założeń a następnie sformułowania celu nadrzędnego, obszarów działań oraz konkretnych działań je realizujących.

### **Prognoza demograficzna jako podstawowe uwarunkowanie realizacji zadań własnych gminy**

Przeprowadzona analiza ruchu naturalnego i migracyjnego oraz struktur ludności, pozwoliła na opracowanie prognozy rozwoju ludności gminy.

W prognozie założono, że w kolejnych latach gmina podlegać będzie sukcesywnej urbanizacji, ale proces ten będzie umiarkowanie intensywny. Jest to scenariusz zasadniczo odmienny od kontynuacji dotychczasowych trendów – kontynuacja trendów oznaczałaby stagnację lub minimalne zmiany ludności oraz jej sukcesywne starzenie (wzrost udziału grup najstarszych).

*Prognoza zmian liczby  
ludności*

Przyjęcia scenariusza umiarkowanego wzrostu o charakterze podmiejskim zakłada natomiast napływ na teren gminy młodych grup migrantów, co skutkować będzie wzrostem liczby urodzeń oraz wzrostem liczebności grup przedszkolnych, szkolnych (wszystkich kategorii), a przede wszystkim grupy produkcyjnej. Grupa poprodukcyjna oczywiście także będzie wzrastać, ale jej udział w ogólnej liczbie ludności będzie przejściowo nawet niższy, niż obecnie.

Prognozy zmian ludności dla obszarów podmiejskich obarczone są dużym ryzykiem błędów – liczba zmiennych, które wpływają na wynik prognozy jest duża, a każda zmienna cechuje się określonymi cechami specyficznymi, trudnymi do przewidzenia. Dlatego też niezbędne jest stałe monitorowanie procesów demograficznych i bieżące weryfikowanie prognozy. Jest to szczególnie istotne, bo procesy te wpłynąć będą na warunki realizacji zadań własnych w zakresie infrastruktury społecznej.

Gdyby rozwój gminy przebiegał według dotychczasowych trendów, struktury ludności w przyszłości byłyby bliższe zaprezentowanej poniżej prognozie biologicznej. Gdyby rozwój przebiegał w oparciu o scenariusz wykształcania w gminie strefy podmiejskiej Włocławka, ogólna liczba mieszkańców około roku 2012 przekroczy 7 tysięcy, a w roku 2020 może sięgnąć 10-11 tysięcy. Wówczas bliższy jest wariant określony poniżej jako „b”.

**Tabela. Prognoza rozwoju poszczególnych grup wiekowych**

**a) prognoza biologiczna**

grupa	stan obecny	2013	2018	2023	2028
wiek przedszkolny	250	200	200	-	-
wiek szkolny	460	430	350	-	-
wiek gimnazjalny	270	240	230	-	-
zapotrzebowanie na szkoły ponadgimnazjalne generowane na terenie gminy	290	220	160	190	-
grupa produkcyjna	4000	4150	4100	3900	3800

**b) prognoza migracyjna – zakładająca średniointensywną urbanizację gminy**

grupa	stan obecny	2013	2018	2023	2028
wiek przedszkolny	250	240	300	-	-
wiek szkolny	460	500	500	-	-
wiek gimnazjalny	270	300	380	-	-
zapotrzebowanie na szkoły ponadgimnazjalne generowane na terenie gminy	290	260	300	350	-
grupa produkcyjna	4000	4700	6000	6500	-

\* prognoza uwzględnia wejście 6-latków do grupy szkoły podstawowej w roku 2011

Źródło: Obliczenia własne

Powyższe warianty prognozy zakładają zdecydowanie odmienne zapotrzebowanie na infrastrukturę będąca zadaniami własnymi gminy. Bez względu na wariant rozwoju, obserwowany będzie sukcesywny silny wzrost liczebności grup starszych. Należy dążyć do rozwoju usług skierowanych do starszych grup wiekowych oraz rozwoju działalności z zakresu opieki zdrowotnej i socjalnej ukierunkowanej do tej grupy. Niezbędna jest likwidacja barier architektonicznych oraz tworzenie łatwo dostępnej komunikacji publicznej.

## II. WIZJA ROZWOJU GMINY

### **Aspiracje władz i mieszkańców gminy**

Aspiracją władz gminy i mieszkańców jest, by w wyniku podejmowanych działań, gmina Włocławek była w przyszłości:

*Aspiracje władz  
i mieszkańców*

- obszarem o dobrych warunkach życia mieszkańców, mierzonych dostępem do podstawowej infrastruktury społecznej i technicznej oraz jakością tej infrastruktury,
- obszarem o wysokiej aktywności społecznej, przejawiającej się dużym zaangażowaniem mieszkańców w sprawy rozwoju lokalnego, stwarzania się, wspólnego podejmowania przedsięwzięć istotnych dla gminy i poszczególnych jej miejscowości,
- obszarem o dobrej sytuacji gospodarczej, wykorzystującym podmiejskie położenie – mierzonej wysoką przedsiębiorczością, zróżnicowaniem jej struktur, wykształceniem dziedzin typowych dla sąsiedztwa wielkich miast, przygotowaniem do absorpcji nowych inwestorów (tereny inwestycyjne), niskimi wskaźnikami bezrobocia,
- obszarem o dobrej dostępności komunikacyjnej – dostępność zewnętrzna będzie realizowana za pomocą autostrady A-1, ale priorytetem pozostanie dostępność w relacjach miejscowości gminy – Włocławek, Płock,
- lokalnym liderem w zakresie nowoczesności, innowacyjności, atrakcyjności - gmina zamierza w pełni wykorzystać podmiejskie położenie dla przyciągnięcia na jej teren mieszkańców wykształconych, kreatywnych, zaangażowanych w sprawy lokalnego rozwoju,
- „przestrzenią prestiżową” - ze względu na bardzo korzystne położenie, pomiędzy węzłem na autostradzie A-1, a centrum Włocławka, przestrzeń gminy będzie bardzo atrakcyjna dla różnego rodzaju działalności, wymagających bliskości dużego miasta, dobrej dostępności komunikacyjnej, wykwalifikowanych kadr, itp.,
- obszarem o czystym i atrakcyjnym środowisku przyrodniczym, objętym w dużej części różnymi formami ochrony. Wysoka jakość środowiska będzie wpływać nie tylko na warunki życia, ale także będzie świadczyć o atrakcyjności turystycznej gminy.

Z powyższego wynika, że jako nadrzędny cel rozwoju gminy wskazuje się:

*Cel rozwoju gminy*

**„Osiągnięcie wysokiej jakości życia mieszkańców oraz aktywizację społeczną i gospodarczą gminy”**

Cel rozwoju gminy realizowany będzie poprzez:

- prawidłową realizację zadań własnych samorządu gminnego, w tym zwłaszcza podjęcie

*Instrumenty  
stymulowania rozwoju*

działań na rzecz rozwoju działalności służących zagospodarowaniu wolnego czasu, przez kulturę, sport, rozrywkę, ale także poprzez właściwą realizację zadań w zakresie dostępu i jakości pozostałej infrastruktury społecznej i technicznej - należy tu wymienić zadania związane z edukacją, opieką przedszkolną, podstawową ochroną zdrowia, stwarzaniem warunków do rozwoju przedsiębiorczości, infrastrukturą wodno-kanalizacyjną i zapewnieniem właściwego stanu dróg gminnych; bardzo ważnym zagadnieniem jest także tworzenie i utrzymywanie oraz estetyzacja przestrzeni publicznych (wspólnych),

- stworzenie warunków do rozwoju internetu oraz upowszechnienie usług teleinformatycznych; rozwój technologii informatycznych dotyczyć będzie zarówno usług komercyjnych, jak też wprowadzenie rozwiązań typu e-urząd w administracji publicznej,
- prawidłową realizację zadań własnych samorządu powiatowego – należy tu wymienić przede wszystkim szkolnictwo ponadgimnazjalne oraz specjalistyczną opiekę zdrowotną, a także stan dróg powiatowych (ważnych dla obsługi mieszkańców),
- zapewnienie właściwej dostępności komunikacyjnej (w tym przede wszystkim funkcjonowania komunikacji publicznej),
- utrzymanie wysokiego stanu środowiska przyrodniczego,
- zachowanie ładu przestrzennego,
- rozwój funkcji rekreacyjnych kierowanych do mieszkańców gminy, sąsiedniego miasta (generującego duży popyt), ale także sąsiednich obszarów pozbawionych tak cennych dla rekreacji walorów, w tym także Płocka oraz rozwój działalności turystycznych pozwalających na lepsze wykorzystanie walorów Zbiornika Włocławskiego oraz Lasów Gostynińsko-Włocławskich,
- poprawę konkurencyjności gminy w powiecie – a więc stworzenie korzystniejszych, niż w innych gminach, warunków inwestowania,
- partycypację w środkach umożliwiających dofinansowanie przedsięwzięć rozwojowych,
- promocję oraz kreowanie pozytywnego wizerunku gminy,
- tworzenie warunków dla integracji społeczności lokalnej.

W związku ze zdiagnozowanymi potrzebami oraz prognozą kierunków i charakteru rozwoju gminy, równorzędnymi priorytetem rozwoju gminy w najbliższym okresie powinny być:

*Priorytety rozwoju*

1. Rozwój społeczny, realizowany przede wszystkim przez rozwój oferty kultury, wzrost aktywności społeczeństwa, właściwą realizację potrzeb edukacyjnych, w tym opieki przedszkolnej, a także upowszechnienie Internetu.
2. Polityka przestrzenna, szczególnie ważna w gminach podmiejskich, gdzie spodziewać się należy dużej dynamiki procesów społeczno-gospodarczych, nagromadzenia konfliktów przestrzennych oraz występowania zagrożeń dla ładu przestrzennego i stanu środowiska – właściwie prowadzona, skoordynowana, wyprzedzająca (w stosunku do spodziewanych procesów), polityka przestrzenna pozwala na uniknięcie tych zagrożeń, a jednocześnie stwarza warunki dla harmonijnego rozwoju różnych funkcji – w tym zwłaszcza tak istotnych dla stref podmiejskich – funkcji mieszkaniowych i gospodarczych. Na terenie gminy szczególnie ważne są kwestie

ochrony zasobów przyrody i zachowania ładu przestrzennego, jako niezbędnych warunków postrzegania gminy jako przestrzeni atrakcyjnej.

Analiza powyższych zagadnień pozwala na wyodrębnienie czterech obszarów działań w ramach, których będzie odbywać się realizacja celu nadrzędnego rozwoju gminy:

- **Rozwój społeczny**
- **Rozwój gospodarczy**
- **Rozwój infrastruktury**
- **Kształtowanie ładu przestrzennego**

Poniżej przedstawiono wizję rozwoju gminy w czterech obszarach działań, czyli stan, jaki zamierza się osiągnąć oraz charakterystykę przedsięwzięć, które należy podjąć dla osiągnięcia satysfakcji z prezentowanego potencjału. Dużo miejsca poświęcono na charakterystykę „szerszego tła”, w którym procesy te będą zachodzić, co jak się wydaje, jest niezbędne dla uzmysłowienia wagi, ale też złożoności pewnych zagadnień. Dodatkowo zidentyfikowano również dwa zagadnienia, które zawierają się we wszystkich w/w obszarach, wobec czego ich przypisanie tylko do jednego obszaru było niemożliwe.

## **Rozwój społeczny**

Samorzady - gminny oraz powiatowy - odpowiadają za szeroką sferę usług infrastruktury społecznej, będących tzw. zadaniami własnymi. Funkcjonowanie tych usług - ich jakość i dostępność - są podstawowymi czynnikami kształtującymi codzienne warunki życia, poziom zadowolenia z zamieszkiwania w danej miejscowości, pośrednio wpływają też na aktywność społeczną i wiążą się z szeroko rozumianym rozwojem społecznym.

Wśród najważniejszych zagadnień należących do tej grupy, zaliczyć należy: edukację, ochronę zdrowia, kulturę i sport, bezpieczeństwo publiczne, zagospodarowanie przestrzeni publicznych.

### **Rozwój społeczny - Oświata**

W stosunku do zadań oświatowych leżących w gestii samorządu gminnego, priorytetami są:

*Oświata - zadania własne gminy*

- dążenie do utrzymania funkcjonujących obecnie w gminie szkół (prognoza demograficzna zakłada wzrost liczby mieszkańców gminy, który zapewniłby duże zapotrzebowanie na placówki oświatowe, a więc stabilność ich funkcjonowania. Jeżeli jednak wzrost liczby mieszkańców nie nastąpi szybko (lub będzie niewielki), to już w okresie dekady należy spodziewać się zmniejszania liczby uczniów w wieku uczęszczania do szkół podstawowych, a zwłaszcza gimnazjów - co może powodować wątpliwości co do ekonomicznego sensu utrzymywania obydwu gimnazjów – jednak w przypadku gminy Włocławek, ze względu na jej rozległość funkcjonowanie zespołów szkół w Kruszynie i Smólniku należy uznać za optymalne),
- osiągnięcie i utrzymywanie wysokiego poziomu kształcenia – miarą powinno być osiągnięcie przez uczniów szkół z terenu gminy ponadprzeciętnych wyników z testów i egzaminów,



- objęcie wszystkich uczniów nauką dwóch języków zachodnich (ze wskazaniem na angielski i niemiecki jako optymalne) oraz rozważenie wprowadzenia w gimnazjum nieobowiązkowej nauki rzadziej spotykanych w szkołach języków (np. szwedzkiego, francuskiego, włoskiego, hiszpańskiego, rosyjskiego),
- zapewnienie właściwych warunków nauki informatyki,
- stworzenie punktów darmowego korzystania z internetu dla uczniów i dorosłych mieszkańców gminy na bazie szkół (poza godzinami zajęć szkolnych),
- zapewnienie właściwej bazy lokalowej poprzez remonty i modernizacje,
- zapewnienie prawidłowego wyposażenia w obiekty i sprzęt służące wychowaniu fizycznemu i uprawianiu sportu, w tym rozbudowa sali gimnastycznej w Smólniku,
- zapewnienie bezpieczeństwa w drodze do i ze szkoły,
- ograniczanie uciążliwości związanych z koniecznością dojazdów i dowozu do szkół - zapewnienie komfortu dojazdów poprzez optymalizację godzin i tras dojazdów, zakup dodatkowych autobusów służących dowozom do szkół,
- wyposażanie szkół w pracownie przedmiotowe i pomoce dydaktyczne,
- rozwój zawodowy pracowników oświaty.

Sytuacja lokalowa szkół na terenie gminy jest obecnie dobra. W ostatnich latach wykonano prace znacznie podnoszące warunki kształcenia i wyposażenie (utrzymywanie tego korzystnego stanu oraz dążenie do poprawy pozostałych aspektów powinno być jednym z głównych priorytetów). Placówki są w stosunkowo dobrym stanie technicznym, niewymagającym pilnej interwencji, ale wskazuje się na różne planowane potrzeby. Wśród prac wskazywanych do wykonania w obydwu szkołach wskazuje się prace remontowe różnego rodzaju. Spośród potrzebnych inwestycji istotnych dla poprawy jakości kształcenia, należy zauważyć przede wszystkim rozbudowę sali gimnastycznej w Smólniku.

*Oświata - potrzeby inwestycyjne*

W dłuższej perspektywie w Kruszynie wskazuje się potrzebę zwiększenia potencjału bazy oświatowej, co będzie odpowiedzią na przewidywany wzrost liczby uczniów oraz rosnące aspiracje w kierunku poprawy poziomu kształcenia. Wskazuje się na potrzebę rozbudowy budynku szkolnego (rozbudowa pozwoli również na zniesienie barier architektonicznych dla niepełnosprawnych uczniów), budowę pełnowymiarowej sali gimnastycznej z zapleczem, uruchomienie multimedialnych sal językowych, uruchomienie pracowni tematycznych, budowę zespołu urządzeń rekreacyjnych.

Na terenie gminy rozwijać się będą niepubliczne placówki oświatowe. Placówki tego typu nie powinny być postrzegane jako konkurencyjne dla placówek prowadzonych przez gminę, ale jako uzupełniające ofertę edukacyjną i stwarzanie mieszkańcom możliwości wyboru.

W stosunku do zadań oświatowych leżących w gestii powiatu interes gminy realizują:

- dążenie do utrzymania we Włocławku jak największej liczby z funkcjonujących obecnie placówek oświatowych,

*Oświata - rola zadań powiatowych*

- dążenie do osiągnięcia proporcji miejsc w szkołach ponadgimnazjalnych, zakładającej ok. 20% udział szkół zasadniczych zawodowych, ok. 40-50% udział szkół średnich zawodowych i ok. 30-40% udział szkół średnich ogólnokształcących,
- utrzymywanie i rozwijanie szkolnictwa dla dorosłych oraz dodatkowych form kształcenia mających na celu poprawę i dostosowanie kwalifikacji zawodowych dorosłych. Zakłada się tu przede wszystkim:
- organizację różnego rodzaju kursów i szkoleń – o „krótkim czasie nauki” (szybkie dostosowanie do potrzeb),
  - dostosowanie wielkości bazy do popytu,
  - ścisłą współpracę z powiatowym urzędem pracy w zakresie kierunków kształcenia dostosowanych do lokalnego rynku pracy,
  - naukę informatyki dla dorosłych w formie szybkich kursów,
  - wsparcie dla rozwoju języków zachodnich,
  - przygotowanie do podejmowania pracy za granicą,
  - niektóre rodzaje kursów należy prowadzić także poza siedzibami szkół dla dorosłych - także na bazie szkół podstawowych (gimnazjów) w miejscowościach wiejskich - w celu maksymalnego ułatwienia dostępu dla mieszkańców.

Ważnym zagadnieniem, które będzie rozwijane w szerszym niż dotychczas stopniu, jest prowadzenie opieki przedszkolnej. Podkreślić należy wieloaspektowość tego zagadnienia – często zwraca się uwagę na aspekt ekonomiczny - czyli możliwość powrotu kobiet do pracy, a także aspekt społeczny - możliwość realizacji przez kobiety aspiracji zawodowych, poprawy kwalifikacji zawodowych, itp. Na obszarach wiejskich, gdzie mniej kobiet pracuje zawodowo, ważniejszy wydaje się aspekt edukacyjny - obecnie przedszkola w coraz większym wymiarze pełnią funkcje oświatowe - coraz bardziej powszechna jest nauka języka obcego, informatyki, prowadzenie innych - cennych z punktu widzenia wszechstronnego rozwoju dziecka, zajęć; tym samym możliwość korzystania z przedszkola stawia dzieci w korzystniejszej sytuacji na starcie edukacji w szkole podstawowej. Nauczyciele najmłodszych klas szkół podstawowych podkreślają także, iż przedszkola socjalizują - przygotowują dzieci do życia w grupie.

Badania ankietowe wskazują na duże zapotrzebowanie na usługi przedszkolne. W przeciwieństwie do innych grup objętych edukacją, nawet jeśli nie nastąpi napływ ludności na teren gminy, prognoza bioekologiczna wskazuje na stabilne duże zapotrzebowanie. Oczekiwania społeczne w zakresie udostępniania bazy przedszkolnej są duże. Opisane wcześniej aspekty działalności przedszkoli są dostrzegane przez mieszkańców. Prognoza demograficzna wskazuje, że w najbliższych latach liczba dzieci w wieku przedszkolnym wynosić będzie ok. 200-250 ale przy zaistnieniu spodziewanego napływu migracyjnego może ulec znacznemu wzrostowi. Stwarza to podstawę dla funkcjonowania 3-4 typowych placówek, lub nawet 5-6 placówek małych. Przy uwzględnieniu wyłącznie aspektów ekonomicznych, rozwój bazy przedszkolnej jest bardzo trudnym zagadnieniem - placówki przedszkolne by spełniać podstawowy w przypadku tak małych dzieci warunek bliskości miejsca zamieszkania, powinny być stosunkowo liczne i równomiernie rozmieszczone na terenie gminy. Oznacza to funkcjonowanie placówek o małej liczbie

**Opieka przedszkolna**

podopiecznych w przypadku, których koszty związane ze stworzeniem i utrzymywaniem jednego miejsca są niewspółmiernie wysokie. Ze względów społecznych należy dążyć do objęcia systemem przedszkolnym wszystkich dzieci (ze względu na cele edukacyjne), więc liczba miejsc w przedszkolach powinna docelowo być zbliżona do liczby dzieci w wieku przedszkolnym. Zagadnienie to powinno być traktowane priorytetowo jako długofalowa inwestycja w kapitał ludzki, bezpośrednio związana z tworzeniem podstaw konkurencyjności gminy. Pożądana jest dalsza zmiana świadomości ludności w tej dziedzinie. Samorząd natomiast powinien w sposób bieżący reagować na zmiany zapotrzebowania i dostosowywać liczbę placówek do zmieniających się potrzeb. Bardzo ważnym zagadnieniem jest także zapewnienie komfortowego dowozu dzieci do przedszkoli.

Podkreślić należy, iż opieka przedszkolna może być rozwijana w bardzo różnych formach, np:

- jako typowe przedszkola (z pełnym lub częściowym zakresem czasowym funkcjonowania),
- poprzez prowadzenie oddziałów przedszkolnych przy szkołach (kontynuacja stanu obecnego),
- jako organizacja miniprzedzkoli na bazie świetlic wiejskich (w postaci realizacji kilku godzin zajęć przedszkolnych w niektóre dni tygodnia) - ta forma jest szczególnie interesująca w miejscowościach wiejskich, gdzie część kobiet nie pracuje, a więc nie ma zapotrzebowania na pełną opiekę nad dzieckiem, natomiast miniprzedzkole może pełnić funkcje edukacyjne i socjalizujące.

Opieka przedszkolna powinna być traktowana jako pierwszy etap inwestycji w kapitał ludzki – poprawę jakości wykształcenia mieszkańców. W tym kontekście priorytetami w zakresie opieki przedszkolnej powinno być:

- zwiększenie świadomości społecznej - uświadamianie korzyści i zachęcanie do korzystania z opieki przedszkolnej,
- rozplanowanie i sukcesywne wdrażanie racjonalnej sieci placówek opieki przedszkolnej (po uprzednim wywiadzie środowiskowym na temat potrzeb mieszkańców w tym zakresie).

Ważnym zadaniem jest podejmowanie działań służących poprawie kwalifikacji zawodowych ludności dorosłej - potencjalnymi odbiorcami tego typu oferty są zarówno osoby, które utraciły pracę, jak i osoby, które jej nigdy nie poszukiwały, ale także osoby pracujące, dla których poprawa kwalifikacji stanowi szansę na zmianę pracy lub poprawę pozycji zawodowej (awans ekonomiczny) w bieżącym miejscu zatrudnienia. Edukacja dla dorosłych jest ważna szczególnie obecnie, gdy rośnie dysproporcja pomiędzy stosunkowo słabo wykształconymi ludźmi w średnim wieku (roczniki, które kończyły edukację jeszcze na przełomie lat 80/90-tych; wówczas bardzo wysoki był odsetek absolwentów szkół zasadniczych zawodowych, w tym szkół rolniczych, a mały - szkół maturalnych; kontynuowanie kształcenia na poziomie wyższym było bardzo mało popularne) a coraz lepiej wykształconymi młodymi ludźmi, którzy wykorzystują obecną „modę na kształcenie” oraz duże możliwości wyboru (zarówno kierunku, jak i poziomu kształcenia), jakie daje system różnego rodzaju szkół średnich i wyższych. Rośnie więc zagrożenie, że średnie grupy wiekowe, które będą

**Kwalifikacje zawodowe  
i kształcenie dorosłych**

pozostawać na rynku pracy jeszcze przez kilkanaście (nawet ponad 20 lat), będą coraz bardziej wykluczane społecznie i będą żyły w coraz większym dyskomforcie niedostosowania do potrzeb rynku pracy.

Edukacja dla dorosłych powinna dotyczyć dwóch różnych ofert:

- kursów mających na celu elastyczne i doraźne reagowanie na potrzeby rynku pracy - pozwalających na nabycie nowych kwalifikacji, organizowanych w zależności od zapotrzebowania, z elastycznym zakresem (rodzaje kursów zależne od potrzeb), o krótkim okresie trwania (szybkie nabycie umiejętności);
- tradycyjnej, „regularnej” oświaty dla dorosłych, realizowanej zgodnie z obowiązującymi standardami w zakresie programu nauczania, jak i organizacji zajęć.

Organizacja kształcenia dla dorosłych jest zadaniem, które będzie miało tak istotne znaczenie tylko przez okres najbliższych kilku lat. Jak wspomniano, roczniki kończące edukację współcześnie (już od kilku lat) są lepiej przygotowane do potrzeb współczesnego rynku pracy, więc grupą docelową jest przede wszystkim pokolenie ok. 40-latków (którzy edukację na poziomie ponadpodstawowym odbywali w czasach gospodarki socjalistycznej, gdy kierunki kształcenia były dostosowane do ówczesnych, odmiennych, potrzeb). W okresie kilku lat będą oni w stanie uzupełnić kwalifikacje i tego typu „podstawowa” oferta straci rację bytu. Osoby kończące obecnie edukację będą zgłaszać zapotrzebowanie na innego rodzaju ofertę (np. kursy dotyczące bardziej wyspecjalizowanych dziedzin, dotyczące wiedzy na „wyższym poziomie”).

W badaniu ankietowym wykonanym na potrzeby niniejszej Strategii, prawie 1/4 ankietowanych deklarowała, że „gdyby była taka możliwość w miejscowości zamieszkania lub w siedzibie gminy, na pewno skorzystałaby z możliwości udziału w kursach i szkoleniach mających na celu poprawę/zmianę kwalifikacji zawodowych”, a prawie połowa ankietowanych deklarowała, że „raczej” skorzystałaby z takiej możliwości.

Pytanie o skłonność do uzupełnienia wykształcenia w szkole dla dorosłych uzyskało w gminie także bardzo duży udział odpowiedzi pozytywnych - „na pewno tak” odpowiedziało 20%, a „raczej tak” - 34% ankietowanych. Powyższe wyniki są bardzo zachęcające - skłaniają do przeprowadzenia szczegółowego sondażu na dużej grupie dorosłych mieszkańców i podjęcie działań adekwatnych do uzyskanych odpowiedzi.

Obydwa zadania przekraczają poziom możliwości samorządu gminnego - gmina o tak małym potencjale nie jest w stanie prowadzić tego typu działalności, ale należy także przypuszczać (pomimo przytoczonych wyników ankiet), że mieszkańcy gminy nie są w stanie wygenerować wystarczająco dużego zainteresowania, by przedsięwzięcie takie było ekonomicznie uzasadnione. Jest to więc typowe zadanie, które należy prowadzić przy współpracy z samorządem powiatowym oraz sąsiednimi gminami. Samorząd gminy wspierał będzie wszelkie działania władz powiatu w tym zakresie. Niezwykle pożądane jest, by kursy i szkolenia dla mieszkańców odbywały się przede wszystkim na obszarach gmin poza Włocławkiem – w celu ułatwienia mieszkańcom

dostępu (ograniczanie kosztów i uciążliwości dojazdu), np. przy wykorzystaniu bazy szkolnej w gminie.

Ośrodki takiego kształcenia powinny rozwijać się na bazie istniejących placówek oświatowych, rozszerzać ofertę istniejących szkół dla dorosłych i współpracować z Powiatowym Urzędem Pracy, w celu wyboru takich kierunków nauczania, które ułatwią podjęcie pracy. Kształcenie dorosłych cechować się powinno zdolnością łatwego dostosowania do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy, tak by szybko reagować na zapotrzebowanie. Powinny również przygotowywać do podejmowania pracy za granicą (zagadnienie to ma 2 aspekty: badanie ankietowe wśród mieszkańców gminy wskazuje, że aż w około 20% gospodarstw domowych ktoś z członków rodziny pracuje poza granicami kraju - jest to więc zjawisko powszechne; przygotowanie do pracy obejmujące np. poznanie podstawowych zasad prawa pracy, ubezpieczeń społecznych, podstaw specjalistycznego języka, itp. znacznie ułatwiłoby start i zapewniło lepszą pozycję na zagranicznych rynkach pracy; drugim aspektem jest przygotowywanie grup pracowników pod konkretne oferty zatrudnienia składane przez zagranicznych pracodawców). Zakłada się, że działalność takich placówek powinna wpłynąć zarówno na wzrost liczby zakładanych podmiotów gospodarczych (przez absolwentów kursów), jak też na lepsze przygotowanie do roli pracowników najemnych.

#### ***Rozwój społeczny - Zagospodarowanie wolnego czasu***

Stosunkowo słabo ocenianym przez mieszkańców w badaniu ankietowym aspektem funkcjonowania usług sfery publicznej w gminie jest działalność instytucji kultury, możliwości rozwoju sportu, rekreacji - a więc zagospodarowania wolnego czasu. Podkreśla się zwłaszcza konieczność stworzenia oferty dla młodzieży, co oprócz walorów wychowawczo-edukacyjnych jest traktowane także jako zapobieganie patologiom i przestępczości.

Podstawowym priorytetem rozwoju gminy na najbliższe lata jest rozwój społeczny, którego nierozdzielalnym elementem jest zwiększanie aktywności społecznej, realizowanej i stymulowanej przede wszystkim przez instytucje kultury. Jednym z problemów funkcjonowania gminy jest mała aktywność społeczna mieszkańców, czego wyrazem jest niezbyt liczna przynależność do różnego rodzaju organizacji, stowarzyszeń, klubów, kół, itp. Skutkiem tego jest także słabsze poczucie lokalnych więzi i tożsamości oraz „uciekanie” od odpowiedzialności za rozwój gminy i swoich miejscowości. Wg badania ankietowego przeprowadzonego na potrzeby niniejszej Strategii, mieszkańcy oczekują, że ktoś ich „poprowadzi”, lub nimi „pokieruje”, ale jednocześnie brak tego typu tradycji powoduje, że tego typu „przewodników” - ludzi, aktywnych, zaangażowanych, cechujących się charyzmą i zaufaniem wśród lokalnej społeczności, jest zbyt mało. W świetle powyższego szczególnie ważne jest wsparcie ze strony samorządu gminnego wszelkich przejawów działalności organizacji społecznych w formie różnego rodzaju stowarzyszeń, klubów, związków, itp. o zróżnicowanym charakterze i profilu działania (np. społeczne, kulturalne, folklorystyczne, sportowe, turystyczne, naukowe, gospodarcze, związkowe, polityczne, środowiskowe, lokalne media, itp.), a tego typu podmioty będą postrzegane jako społeczni partnerzy przy podejmowaniu ważnych decyzji dotyczących rozwoju lokalnego.

***Aktywność społeczna.  
Rola NGO.***

Obecnie rolę głównego ośrodka kultury spełnia Gminny Ośrodek Kultury w Kruszynie. Należy wspierać działalność tej placówki, ale dążyć należy także do rozwoju instytucji kultury w Smólniku. Rozbudować należy sieć świetlic wiejskich. Działalności kulturalne przestają być atrakcyjne, jeśli nie są dostępne w miejscu zamieszkania lub w bezpośrednim sąsiedztwie i wymagają dojazdów. Należy zdać sobie sprawę, że utrzymywanie zagospodarowania i bazy kulturalnej i rekreacyjnej oraz prowadzenie przez placówki kultury atrakcyjnej działalności - na poziomie i w ilości satysfakcjonującej mieszkańców, jest niezwykle kosztowne i w praktyce - trudne do osiągnięcia. Być może niezbędne będzie zatrudnienie profesjonalnych animatorów życia kulturalnego, których celem będzie ożywienie kulturalne gminnej społeczności. Wydatki na cele kulturalne należy jednak traktować jako długofalową inwestycję w kapitał ludzki i nie należy ich rozważać tylko w kategorii opłacalności lub minimalizacji kosztów zadań własnych. Jest to jeden z instrumentów budowania atrakcyjności gminy i osiągania przewag nad silniejszymi gospodarczo gminami. Dla szerszego wypromowania gminy będzie wykorzystywana tradycyjna impreza „Międzyregionalne wiosenne biegi przełajowe” w Smólniku.

**Aktywność kulturalna**

Istotnym zadaniem, realizującym postulaty mieszkańców jest także rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej. Samorząd podejmować będzie starania na rzecz budowy infrastruktury sportowej (konkretne plany dotyczą na przykład budowy boisk w Kruszynie, Świetosławiu i Łagiewnikach) planuje się urządzenie przestrzeni publicznej służącej wypoczynkowi i rekreacji (m.in. utworzenie plaży w Skokach). Istnieją potrzeby w zakresie rozwoju infrastruktury sportowej przy szkołach, stąd jej realizacja jest tym bardziej pożądana, gdyż przyczynia się do realizacji dwóch celów: właściwego wyposażenia szkół oraz zapewnienia możliwości korzystania przez mieszkańców. Należy skłaniać mieszkańców do podejmowania podstawowych aktywności ruchowych, niewymagających specjalistycznego sprzętu lub przygotowania - a służących poprawie kondycji psycho-fizycznej, a więc realizujących cele prozdrowotne. Dla tych celów bardzo sprzyjający jest fakt obecności lasów i zbiornika wodnego, ale także niezalesione części gminy są w pewnych fragmentach atrakcyjne dla urządzenia ścieżek rowerowych (tego typu infrastruktura oprócz obsługi mieszkańców gminy pozwoliłaby także na skanalizowanie presji wywieranej przez mieszkańców miasta, dla których gmina jest naturalnym miejscem realizacji potrzeb rekreacyjnych - oprócz ograniczania strat w środowisku, istnieje także możliwość osiągnięcia niewielkich korzyści ekonomicznych związanych z obsługą mieszkańców miasta).

**Sport i rekreacja**

Rozwój instytucjonalny kultury powinien iść w parze ze stymulowaniem zainteresowania aktywnościami kulturalnymi wśród mieszkańców - to stowarzyszenia i organizacje społeczne powinny dawać impuls dla funkcjonowania instytucji kultury.

Zadania priorytetowe w sferze zagospodarowania wolnego czasu, to:

- poszerzanie zakresu działalności placówek kultury, a w miarę możliwości (lub pojawienia się sprzyjających uwarunkowań) tworzenie ich filii,
- rozwój aktywności społecznych - aktywizacja lokalnych społeczności, poprzez wsparcie dla

**Priorytety w zakresie kultury, sportu i rekreacji**

istniejących oraz wsparcie dla powstawania nowych organizacji, stowarzyszeń, klubów, itp.  
- społecznych, kulturalnych, i innych związanych z rozwojem integracji społecznej lub kultywowaniem lokalnych: tożsamości, tradycji, zwyczajów, historii,

- wykreowanie lokalnych liderów,
- aktywizacja społeczności lokalnej (ale także promocja gminy) poprzez organizację imprez masowych o charakterze kulturalnym, kulturowym, sportowym, rekreacyjnym, integracyjnym, itp.,
- poprawa stanu zagospodarowania z zakresu sportu i rekreacji - zwłaszcza realizacja bazy służącej równocześnie szkołom, jak też dostępnej dla mieszkańców, klubów sportowych, itp.,
- poprawa stanu zagospodarowania służącego rekreacji, w tym ścieżek pieszych, rowerowych, kąpielisk, plaż, placów zabaw, parków, itp.,
- wsparcie dla działalności klubów sportowych,
- renowacja i wykorzystywanie do celów spotkań i organizacji imprez placów wiejskich, itp.,
- poprawa wizerunku miejscowości poprzez uporządkowanie i renowację przestrzeni wspólnej, w tym terenów zielonych, realizację oświetlenia, koszy na śmieci, ławek, punktów małej gastronomii, itp.,
- utworzenie filii biblioteki w wybranych miejscowościach, lub stworzenie możliwości wypożyczeń za pośrednictwem szkół lub innych instytucji publicznych.

Samorząd gminy będzie podejmować działania na rzecz rozwoju życia kulturalnego, poprzez:

- rozbudowę struktur instytucji kultury (na bazie lub niezależnie od działań Gminnego Ośrodka Kultury),
- zwiększenie kadry pracowników instytucji kultury, w tym zatrudnienie zewnętrznych animatorów, których zadaniem będzie zaktywizowanie mieszkańców,
- zwiększenie liczby placówek kulturalnych (poprzez adaptacje i budowę nowych obiektów),
- zwiększenie aktywności i uatrakcyjnienia oferty placówek kulturalnych,
- wsparcie wszelkich form aktywności społecznej (organizacji, klubów, stowarzyszeń, związków, itp. o różnym profilu i charakterze),
- poprawę zagospodarowania w zakresie bazy sportowej,
- poprawę zagospodarowania w zakresie rekreacji (np. ścieżek rowerowych, parków, placów zabaw, itp.),
- stworzenie na bazie instytucji kultury (i być może także szkół) w gminie punktów darmowego dostępu do Internetu (poprzez wyposażanie tych instytucji w ogólnodostępne stanowiska komputerowe - w tym celu należy wykorzystać stanowiska komputerowe z pracowni szkolnych, w których będzie dokonywana wymiana na nowy sprzęt).

### **Rozwój społeczny - Ochrona zdrowia**

Jednym z podstawowych zagadnień kształtujących jakość życia mieszkańców jest opieka zdrowotna. Badania ankietowe wskazują, iż wprawdzie większość mieszkańców ocenia pozytywnie jakość i dostępność podstawowej opieki zdrowotnej, jednak częste są także głosy krytyczne.

**Ochrona zdrowia**

Podjęte będą działania na rzecz dalszej poprawy dostępu do lekarzy, jak też poprawy jakości świadczonych usług medycznych. Należy bezwzględnie utrzymać funkcjonowanie obydwu placówek podstawowej opieki zdrowotnej. Służyć temu będą działania mające na celu poprawę wyposażenia gminnych przychodni. Optymalnym modelem jest na terenie gminy powszechnie dostępna opieka lekarza ogólnego, pediatry, stomatologa, ginekologa, a w wybrane dni - także wybranych lekarzy specjalistów. Samorząd gminny nie ma bezpośredniego wpływu na lecznictwo specjalistyczne, ale wspierać będzie wszelkie starania zmierzające do rozwoju tej formy lecznictwa.

Lecznictwo specjalistyczne o szerokim zakresie oraz opieka szpitalna oferowane będą we Włocławku. Mieszkańcy gminy ze względu na niewielką odległość do miasta mają tu teoretycznie korzystniejszy dostęp, choć niewystarczająco dobrze funkcjonująca komunikacja publiczna ogranicza możliwość swobodnego dojazdu do miasta.

Podstawowymi priorytetami w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców gminy, są:

- sukcesywne doposażanie przychodni,
- wdrażanie programów prozdrowotnych,
- nawiązywanie porozumień z sąsiednimi gminami na rzecz tworzenia ponadlokalnej opieki specjalistycznej w wybranych gminnych przychodniach (ułatwienie dostępu),
- sprawne działanie ratownictwa medycznego.

### ***Rozwój społeczny - Technologie informatyczne***

Nowoczesną technologią, która w ostatnich latach się upowszechniła i zrewolucjonizowała codzienne życie mieszkańców, wywierając wpływ zarówno na dostęp do wiedzy i wymianę informacji, jak i jakość życia, zmiany mentalności (przyjmowanie nowych wzorców), możliwość zatrudnienia, ale także ułatwiając załatwienie licznych spraw bez konieczności osobistego kontaktu, jest technologia informatyczna związana z siecią internetową. Już obecnie brak dostępu do sieci internet, uważa się za jedno z wykluczeń społecznych, a w praktyce ludzie nieposiadający dostępu do internetu lub niepotrafiący z niego korzystać, są pozbawieni możliwości uczestnictwa w przedsięwzięciach i wydarzeniach o charakterze powszechnym - ogólnospołecznym.

*Internet i informatyzacja*

W kolejnych latach znaczenie usług teleinformatycznych dla rozwoju społeczno-gospodarczego i dla normalnego codziennego funkcjonowania rodzin będzie jeszcze większe.

Ze względu na wagę tego zagadnienia, ale także uwzględniając zapotrzebowanie społeczne, zagadnienie to powinno być traktowane w kategoriach priorytetu. Jest to także jeden z instrumentów budowania przewag konkurencyjnych w stosunku do innych gmin.

Dostęp do internetu powinien być traktowany jako infrastruktura absolutnie podstawowa (jak energia elektryczna lub wodociąg), a więc w kategoriach infrastruktury niezbędnej do codziennego życia, a nie dobra luksusowego, stąd należy dążyć do stworzenia możliwości stałego dostępu do internetu dla wszystkich zainteresowanych odbiorców. Dostęp do internetu oraz wykorzystywanie technologii informatycznych w codziennym życiu, są uważane za czynniki sprzyjające rozwojowi społecznemu i ekonomicznemu. Zwłaszcza na obszarach wiejskich (gdzie dostęp do placówek bankowych i specjalistycznego handlu jest utrudniony) istotne są usługi bankowości elektronicznej i handlu elektronicznego.



Na terenie gminy obecnie w różnym stopniu dostępne są łącza internetowe. Część użytkowników korzysta z łączy modemowych, które należy traktować jako rozwiązanie tymczasowe - wykorzystywane wyłącznie do czasu umożliwienia stałego dostępu o wysokich parametrach transmisji danych. Należy wspierać rozwój firm zajmujących się komercyjnym dostarczaniem dostępu do internetu, ale ze względu na duże rozdrobnienie osadnictwa gmina nie jest atrakcyjna dla tego typu podmiotów - małe miejscowości ze względów ekonomicznych leżą poza zainteresowaniem podmiotów komercyjnych (wysokie koszty realizacji przy małym popycie), stąd tu znacznie większa odpowiedzialność spoczywa na gminnym samorządzie. Należy podejmować przedsięwzięcia mające na celu obniżanie kosztów dostępu do sieci, na przykład przez stworzenie możliwości refundacji części kosztów.

Podejmowane, więc będą dwutorowe działania: na rzecz rozwoju różnych technologii umożliwiających stały dostęp (na obszarach o dużym rozproszeniu osadnictwa zapewnienie obsługi jest przedsięwzięciem kosztowniejszym i trudniejszym) oraz na rzecz maksymalnego obniżenia kosztów tego typu usług, tak by korzystanie ze stałego łącza nie stanowiło bariery ekonomicznej. W miejscowościach o skupionej zabudowie rozważana będzie możliwość uruchomienia usług typu hot-spot, czyli otwartych i dostępnych publicznie punktów dostępu umożliwiających dostęp do Internetu za pomocą sieci bezprzewodowej (WiFi). Hot-spoty umożliwiają posiadaczom komputerów podłączenie się i dostęp do Internetu - usługi tego typu w zależności od przyjętego rozwiązania mogą być bezpłatne. Gmina będzie kontynuowała uczestnictwo w Kujawsko-Pomorskiej Sieci Informacyjnej (KPSI) i rozwijała nowe usługi przy wykorzystaniu dostępu do tej szerokopasmowej sieci. Drugim aspektem rozwoju technologii informatycznych, będą działania zmierzające do wdrażania programów typu „e-gmina” („e-urząd”), a więc stwarzania możliwości elektronicznego obiegu dokumentów w administracji publicznej, czyli także umożliwiającej mieszkańcom załatwianie części spraw urzędowych za pośrednictwem internetu („załatwienie spraw urzędowych bez wychodzenia z domu”). Na bazie placówek kulturalnych i/lub oświatowych będą tworzone stanowiska bezpłatnego dostępu do internetu dla mieszkańców nieposiadających komputerów lub łączy internetowych w domach. Samorząd będzie także wspierał organizację różnego rodzaju kursów i szkoleń przygotowujących mieszkańców do korzystania z technologii informatycznych. Jest to szczególnie istotne dla ludzi w średnim i starszym wieku.

### **Rozwój społeczny - Pozostałe zagadnienia**

Władze gminy przywiązywać będą dużą wagę i podejmować będą odpowiednie działania w kierunku poprawy stanu zagospodarowania przestrzeni publicznych. Jest to zgodne z oczekiwaniami społecznymi.

Zakłada się, że podejmowane działania będą miały na celu przede wszystkim:

- estetyzację miejscowości (utrzymanie ładu, estetyki i porządku),
- realizację terenów rekreacyjnych (zagadnienie szerzej opisane w części dotyczącej zagospodarowania wolnego czasu),
- realizację placów zabaw,
- realizację nowych i poprawę stanu istniejących chodników,

**Atrakcyjne przestrzenie  
publiczne**

- realizację oświetlenia dróg w miejscowościach.

Na terenie gminy kontynuowane będą działania zmierzające do ochrony dziedzictwa kulturowego – zabytkowe obiekty będą chronione, ale jednocześnie w miarę możliwości wykorzystywane dla promocji turystycznej gminy.

*Dziedzictwo kultury*

Istotnym zagadnieniem jest dostosowanie przestrzeni publicznych dla potrzeb niepełnosprawnych oraz rozwój opieki medycznej dla tej grupy (zwłaszcza możliwości rehabilitacji) i opieki socjalnej. Podejmowane będą także działania zmierzające do poprawy sytuacji niepełnosprawnych w zakresie możliwości czynnego uczestnictwa w życiu społecznym oraz aktywizacji zawodowej.

*Potrzeby niepełnosprawnych*

Działania te dotyczą np. likwidacji barier architektonicznych oraz urządzania przyjaznej dla niepełnosprawnych przestrzeni publicznej. Ważną grupą zagadnień, na którą będą zwracać uwagę władze gminy, jest rozwiązywanie problemów grup dotkniętych wykluczeniami społecznymi. Duża część zadań w tej sferze wykracza poza kompetencje i możliwości władz gminy, stąd będą one w tych kwestiach współpracować z innymi samorządami – zwłaszcza z samorządem powiatowym.

Bardzo ważnym zagadnieniem jest rozpoczęcie działań zmierzających do dostosowania zagospodarowania przestrzeni gminy do spodziewanego znacznego wzrostu liczby ludności starszej. Prognoza demograficzna wskazuje, że proces starzenia społeczności gminnej (podobnie jak i w sąsiednich gminach) jest nieuchronny i przejawiać się będzie nie tylko coraz większym udziałem grupy w wieku poprodukcyjnym, ale także coraz większą liczbą ludności w podeszłym wieku, wśród której należy spodziewać się dużego zapotrzebowania na opiekę - świadczenia zdrowotne i socjalne.

*Potrzeby ludności starszej oraz opieka społeczna*

Zagadnienie to stanie się szczególnie ważne po roku 2020, ale już obecnie w planowaniu rozwoju infrastruktury należy je uwzględnić. Zagadnienie to wiąże się z koniecznością podjęcia działań w sferach:

- rozwoju opieki społecznej ukierunkowanej na najstarsze grupy wiekowe,
- rozwoju opieki zdrowotnej ukierunkowanej na najstarsze grupy wiekowe,
- wzmocnienia aktywności w obszarze kultury i rekreacji osób nieczynnych zawodowo,
- likwidacji barier architektonicznych, mającej na celu ułatwienie poruszania się ludności najstarszej,
- transportu publicznego, mającego na celu ułatwienie mobilności grup najstarszych (ograniczenie odległości od miejsca zamieszkania do transportu).

Koordinacja polityki gminy w zakresie opieki społecznej będzie się odbywała poprzez „Strategię rozwiązywania problemów społecznych na terenie gminy Włocławek w latach 2008 – 2015”, a w późniejszym okresie – w oparciu o jej aktualizację. SRPS jest w tej dziedzinie podstawowym dokumentem określającym potrzeby, cele i zadania.

Na terenie gminy podejmowane będą działania służące zapewnieniu bezpieczeństwa. Wraz z rozwojem zainwestowania oraz wzrostem zamożności społeczeństwa, w obszarach podmiejskich

*Poprawa bezpieczeństwa*

wzrasta zagrożenie niektórymi rodzajami przestępczości - zwłaszcza przeciwko mieniu, ale pojawia się większe zagrożenie rozwoju patologii wśród młodzieży. Rośnie też zagrożenie w ruchu drogowym (wzrost natężenia ruchu, nadmierne obciążenie pewnych odcinków dróg). Na te aspekty bezpieczeństwa zamierza się kłaść szczególny nacisk.

Zamierza się doinwestować Ochotniczą Straż Pożarną (budynki, samochody, sprzęt gaśniczy i ratunkowy) oraz podejmować działania organizacyjne zmierzające do poprawy bezpieczeństwa - w dłuższej perspektywie rozważona zostanie potrzeba powołania straży gminnej.

W dłuższej perspektywie działania na rzecz bezpieczeństwa publicznego w gminie będą polegać na:

- zapewnieniu odpowiedniej obsady kadrowej służb,
- zapewnieniu odpowiedniego poziomu wyposażenia w niezbędny sprzęt,
- poprawie bezpieczeństwa i świadomości mieszkańców w tej dziedzinie poprzez realizację akcji i programów poprawy bezpieczeństwa prowadzonych przez Policję, samorząd, szkoły,
- zapobieganiu patologii wśród młodzieży (narkomania, alkoholizm, przemoc),
- poprawie bezpieczeństwa na drogach i ulicach poprzez stosowanie rozwiązań technicznych spowalniających ruch lub wyprowadzających ruch z newralgicznych miejsc,
- poprawie bezpieczeństwa ruchu na drogach o dużym natężeniu ruchu w ich przebiegu przez miejscowości,
- wzmocnienie systemu zarządzania kryzysowego i poprawa świadomości mieszkańców w tej dziedzinie.

Na terenie gminy ze względu na występowanie specyficznych zagrożeń (duża lesistość i związane z nią zagrożenia pożarowe, ryzyko powodziowe, bliskość dużych zakładów potencjalnie zagrażających bezpieczeństwu mieszkańców w przypadku awarii), szczególnego znaczenia nabiera funkcjonowanie systemu zarządzania kryzysowego, a także uświadamianie mieszkańcom wagi tego zagadnienia wraz z wykształcaniem odpowiednich wzorców zachowań i reagowania na zagrożenia.

Władze gminy wspierać będą także rozwój handlu i usług rynkowych. Są to działalności, które nie należą do zadań własnych, a możliwości wsparcia są tu stosunkowo ograniczone (dotyczą tylko ewentualnych zwolnień podatkowych i dysponowania majątkiem komunalnym, który może być sprzedany / wydierżawiony podmiotom gospodarczym), jednak ze względu na ważny interes społeczny (konieczność zapewnienia obsługi ludności w sytuacji, gdy sieć osadnicza jest rozproszona i rozwój na warunkach wyłącznie rynkowych napotyka na problemy ograniczające jakość życia) zasługują na wsparcie.

*Handel i usługi*

Wśród działalności usługowych ważne jest poszerzenie dostępności usług pocztowych (na obszarach wiejskich, przy braku banków pełnią one także rolę podstawowej obsługi finansowej).

*Usługi pocztowe*

Jednym z elementów kształtowania jakości życia mieszkańców jest także stwarzanie korzystnych

*Budownictwo  
mieszkaniowe*

warunków dla rozwoju budownictwa mieszkaniowego. Gmina będzie kontynuować politykę zagospodarowania przestrzennego zmierzającą do racjonalnego dysponowania zasobami, ograniczania kosztów realizacji zadań własnych oraz wyznaczania terenów pod budownictwo w największych miejscowościach.

## Rozwój gospodarczy

Prognoza demograficzna, w zależności od przyjętych założeń - „zachowawcza” lub „prorozwojowa”, wskazuje, że co najmniej do roku 2025 utrzymywać się będzie wysoka liczba ludności w wieku produkcyjnym - w wariantcie zachowawczym będzie to około 4, a w wariantcie prorozwojowym - nawet ponad 6 tys. osób. Zapotrzebowanie na miejsca pracy będzie więc bardzo wysokie, ale należy pamiętać, że spodziewany jest spadek liczebności tej grupy w sąsiednim Włocławku, co sprzyjać będzie podejmowaniu pracy w mieście.

*Zapotrzebowanie na pracę*

Zakłada się, że w roku 2020, gmina Włocławek będzie obszarem o bardzo dobrze rozwiniętej przedsiębiorczości - obecnie gmina nie wykorzystuje w pełni potencjału wynikającego z podmiejskiego charakteru, stąd istnieją spore rezerwy rozwojowe w tej dziedzinie. Porównanie wskaźników przedsiębiorczości gminy z innymi obszarami podmiejskimi wskazuje, że na terenie gminy przy obecnej liczbie ludności powinno funkcjonować, co najmniej o 120-180 podmiotów gospodarczych więcej, niż obecnie. Warto jednak podkreślić istotny czynnik ograniczający rozwój zagospodarowania, jakim są dobrej jakości gleby występujące powszechnie w południowej części gminy. Koszty procedury zmiany sposobu użytkowania gruntów rolnych na nierolnicze są wysokie i często skłaniają inwestorów do poszukiwania lokalizacji w obszarach o gorszych warunkach glebowych. Ten czynnik jest ważnym uwarunkowaniem i zapewne właśnie z tego powodu na terenie gminy utrudnione będzie powstawanie inwestycji o bardzo dużej zajętości przestrzeni. Negatywnym uwarunkowaniem w dziedzinie przedsiębiorczości jest także objęcie znacznej części gminy różnymi formami ochrony przyrody. Wiążą się one z ograniczeniami w zakresie rodzajów wprowadzanej działalności, jak też intensywności tych działalności.

*Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości*

Na rozwój przedsiębiorczości w gminie wpływać będą pozytywnie następujące, spodziewane w przyszłości, uwarunkowania:

- korzystne podmiejskie położenie - typowym procesem obserwowanym w obszarach podmiejskich jest „przejmowanie” części działalności typowych dla miast,
- spodziewany wzrost liczby mieszkańców, w tym napływ ludności dobrze wykształconej, wykwalifikowanej,
- spodziewana realizacja autostrady A-1 - dzięki sąsiedztwu węzła w Pikutkowie, gmina stanie się atrakcyjnym miejscem realizacji inwestycji,
- spodziewana modernizacja lotniska w Kruszyńcu,
- zmiany postaw społecznych (wykształcenie postaw prozatrudnieniowych) oraz wyższy poziom kwalifikacji zawodowych.

Podkreślić należy przede wszystkim walor położenia, jako czynnika atrakcyjności inwestycyjnej - gmina leży w sąsiedztwie ponad 100 - tysięcznego miasta, ośrodka wskazywanego w polityce regionalnej do rozwoju gospodarczego i jest dostępna z najważniejszej obecnie (DK nr 1) oraz będzie dostępna z najważniejszej realizowanej (A-1) drogi w relacji północ-południe w kraju. Jest to przestrzeń bardzo prestiżowa i gmina może osiągnąć duże korzyści dla lokalnego budżetu i mieszkańców przy właściwym prowadzeniu (stymulowaniu) procesów rozwojowych. Lokalizacja taka stwarza szczególnie korzystne preferencje dla działalności:

- węzłów logistycznych, magazynowo-składowych, centrów handlowych,
- sektora przemysłu, w tym także branży high-tech.

W ujęciu terytorialnym należy się spodziewać, że:

*Zróźnicowania rozwoju gospodarki*

- południowa część gminy będzie rozwijać się znacznie szybciej niż wschodnia, między innymi ze względu na korzystniejsze warunki lokalizacji przedsięwzięć gospodarczych (mimo ograniczeń w postaci występowania dobrej jakości gleb),
- ludność południowej części gminy ma większe szanse uzyskania zatrudnienia w miejscu zamieszkania, podczas gdy ludność części wschodniej - poprzez dojazdy do Włocławka,
- w części wschodniej przewiduje się rozwój działalności o mniejszej intensywności i mniejszej skali oddziaływań na środowisko, w części południowej - rozwój intensywny i wielkopowierzchniowy,
- w części wschodniej preferowane będą działalności turystyczne i usługi ukierunkowane na lokalny rynek, w części południowej - działalności produkcyjno-magazynowo-składowe i usługi ukierunkowane na zewnątrz.

Samorząd gminy ma niewielki bezpośredni wpływ na stymulowanie rynku pracy czy rozwój przedsiębiorczości. Szersze rozwiązania systemowe (takie jak np. poprawa kwalifikacji zawodowych ludności) mają raczej ułatwiać mieszkańcom poszukiwanie pracy poprzez lepsze ich przygotowanie do podjęcia pracy (stają się bardziej konkurencyjni), ale nie wiążą się bezpośrednio z tworzeniem miejsc pracy. Szereg działań z zakresu aktywizacji zawodowej, szkoleń, kursów, itp. leży poza kompetencjami i możliwościami władz gminy – zwłaszcza o tak małym potencjale ludnościowym, jak w przypadku gminy Włocławek. Jest to jednak bardzo dobry przykład działań w zakresie, których samorządy małych gmin powinny współpracować ze sobą dla rozwiązywania wspólnych problemów. Istotne jest, by samorząd powiatowy realizował te zadania także poza Włocławkiem, gdyż dla części osób bezrobotnych barierą jest konieczność dojazdów do miasta, a organizacja aktywizacji zawodowej na terenie gminy (np. kursy na bazie placówek oświatowych) ułatwiłaby uczestnictwo.

Wysoki stan rozwoju przedsiębiorczości osiągnie się poprzez:

*Planowane działania aktywizujące gospodarkę*

- Wyznaczanie terenów inwestycyjnych - gmina będzie przygotowana do lokalizacji różnego rodzaju inwestycji (zarówno pod względem zróźnicowania skali jak i rodzajów działalności). Zagadnienie to obejmuje politykę samorządu gminnego w zakresie planowania przestrzennego, a w szczególności sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego pod

różnego rodzaju działalności inwestycyjne, a następnie uzbrajanie terenów w infrastrukturę techniczną i komunikacyjną. Działania te dotyczyć mogą zarówno gruntów gminnych, jak też gruntów właścicieli prywatnych, aczkolwiek optymalnym rozwiązaniem jest, gdy polityka ta prowadzona jest na gruntach znajdujących się w zasobie komunalnym. Ze względu na fakt, iż proces planistyczny jest długotrwały i wraz z uzbrojeniem terenu stanowi znaczące obciążenie budżetu, przygotowanie terenów inwestycyjnych powinno być działalnością planowaną

i realizowaną w okresie kilkuletnim. Gmina będzie posiadać ofertę gruntów pod różnego rodzaju działalności z uwzględnieniem oczekiwanej specyfiki (np. określona powierzchnia ogólna, określony podział na działki inwestycyjne, określona lokalizacja względem dróg, określony rodzaj uzbrojenia technicznego). Monitorowane będzie zapotrzebowania na tereny inwestycyjne i przygotowywane będą oferty inwestycyjne mające realne podstawy powodzenia. Szczególnie preferowane będą tereny pod działalności wytwórcze (miejsca pracy). Wyznaczanie terenów inwestycyjnych jest zadaniem własnym gmin, ale w przypadku braku możliwości ich wyznaczenia warto obserwować i w niektórych przypadkach wspierać inicjatywy sąsiednich samorządów, gdyż mieszkańcy gminy mogą znaleźć miejsca pracy w sąsiednich gminach. Jest to rozwiązanie mniej korzystne dla gminy (utrata potencjalnych dochodów z tytułu podatków, a dodatkowo wzrost pozycji, znaczenia i prestiżu sąsiedniej gminy) ale z punktu widzenia zapewnienia pracy dla mieszkańców, może być korzystne.

- Pobudzenie aktywności i przedsiębiorczości poprzez wsparcie instytucjonalne przedsiębiorczości, na przykład poprzez rozwój inkubatorów przedsiębiorczości lub innych tego rodzaju form – samorządy gminne są zazwyczaj bardzo zainteresowane umieszczeniem w strategiach rozwoju lokalnego zamierzeń powołania inkubatorów przedsiębiorczości. W rzeczywistości stosunkowo rzadko dochodzi do konkretnych działań i utworzenia tego typu instytucji. Na terenie powiatu istnieją predyspozycje dla powołania inkubatorów, ale realne szanse mają tylko placówki o charakterze powiatowym lub prowadzone przez związki kilku gmin. Pojedyncze gminy są organizmami zbyt małymi, by zapewnić wystarczający popyt na funkcjonowanie inkubatora. Nie jest w praktyce możliwe funkcjonowanie dużej liczby tego typu placówek - niemniej jednak fakt zainteresowania ze strony samorządów wskazuje na celowość podejmowania działań, koordynowanych na szczeblu powiatu, w kierunku podjęcia działań satysfakcjonujących wszystkie zainteresowane samorządy oraz zapewniających realizację interesów mieszkańców i przedsiębiorców z poszczególnych gmin. Efektywne wsparcie dla przedsiębiorców może być realizowane także poprzez powołanie - zamiast lub oprócz inkubatorów, lub też jako działanie poprzedzające utworzenie inkubatorów - centrów wsparcia przedsiębiorczości, które spełniałyby wiele zadań inkubatorów, jednak ze względów organizacyjnych ich powołanie jest znacznie łatwiejsze (w przeciwieństwie do inkubatorów, nie wymagają dużych powierzchni, w których lokalizuje się działalności gospodarcze, gdyż stanowią głównie „otoczkę instytucjonalną” dla firm, nie oferując miejsca do prowadzenia działalności), a ponadto mogłyby one świadczyć usługi nie tylko dla firm nowo tworzonych (co jest zadaniem inkubatorów), ale również dla firm już istniejących na rynku. Centrum takie powinno działać w strukturach Urzędy Gminy, bądź w innej formie organizacyjnej. Także w tym

- przypadku, niezbędnym warunkiem powodzenia jest współpraca z innymi gminami. Warto zauważyć, że w interesie gminy byłoby także powołanie takiej placówki w jednej z gmin sąsiednich. Wprawdzie gmina nie czerpałaby wówczas korzyści (głównie prestiżowych) z tytułu posiadania takiej placówki, ale mieszkańcy gminy mieliby możliwość korzystania z jej usług. Z tego powodu gmina wspierać będzie także wszelkie działania miasta Włocławek, zmiernające do rozwoju stref gospodarczych na jego terenie oraz gmin Brześć Kujawski i Kowal, związane z ewentualnym tworzeniem terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie węzłów autostradowych.
- Zwiększanie zatrudnienia poprzez podejmowanie działań służących poprawie kwalifikacji zawodowych osób bezrobotnych - przede wszystkim poprzez rozwój szkolnictwa dla dorosłych (tradycyjne szkolnictwo dla dorosłych umożliwiające uzyskanie, poszerzenie, uzupełnienie wykształcenia), ale także organizację kursów i szkoleń (trwających krócej od tradycyjnego cyklu kształcenia zawodowego i mających na celu elastyczne i doraźne reagowanie na potrzeby rynku pracy). Zagadnienie to zostało scharakteryzowane w części poświęconej rozwojowi społecznemu.
  - Działaniami o mniejszym znaczeniu, będą:
    - prowadzenie „promocji zatrudnienia” - czyli zmiany postawy społeczeństwa, związanej przede wszystkim z zachęcaniem ludności do podejmowania pracy oraz zachęcaniem do większej elastyczności na rynku pracy (w tym zwłaszcza zmiany, poprawy, uzupełniania kwalifikacji zawodowych); zagadnienie to jest pośrednio związane z wykazywanym statystycznie wysokim poziomem bezrobocia, które jednak nie znajduje bezpośredniego przełożenia na rynku pracy, gdzie bardzo często brakuje zainteresowania ofertami pracodawców;
    - rozwój otoczenia biznesu – władze gminy wspierać będą wszelkie działania instytucji finansowych zainteresowanych ulokowaniem swoich przedstawicielstw na terenie gminy – należy być jednak świadomym, że ze względu na mały potencjał gminy szanse pozyskania tego typu inwestorów, są niewielkie; gmina będzie jednak wspierać wszelkie inicjatywy tego typu podejmowane w sąsiednich gminach, gdyż rozwój sektora finansowego będzie zawsze korzystny także dla mieszkańców i przedsiębiorców z terenu gminy Włocławek,
    - tworzenie korzystnego klimatu inwestycyjnego – np. poprzez rozważenie ulg i zwolnień podatkowych dla wybranych kategorii działalności gospodarczych (uznanych za szczególnie istotne dla rozwoju gminy), lub podmiotów tworzących miejsca pracy dla mieszkańców gminy; do kategorii tej zalicza się także funkcjonowanie i organizacja Urzędu Gminy w sposób przyjazny dla inwestora,
    - promocja gospodarcza, obejmująca między innymi opracowanie banku danych gospodarczych - regularnie uaktualnianej bazy danych o przedsiębiorcach oraz terenach i możliwościach inwestycyjnych,
    - rozwój opieki przedszkolnej na obszarach wiejskich, ułatwiający kobietom podejmowanie pracy (zagadnienie zostało szerzej opisane w części opracowania dotyczącej rozwoju społecznego).

W planowaniu rozwoju gminy, zakłada się, że gmina Włocławek w części zachowa także rolniczy charakter - będzie ono miało wprawdzie coraz mniejsze znaczenie i będzie zmieniało charakter (od rolnictwa tradycyjnego do rolnictwa podmiejskiego), ale pewna część mieszkańców będzie nadal utrzymywała się z pracy w indywidualnych gospodarstwach rolnych. Warunki rozwoju rolnictwa będą, więc miały bezpośredni wpływ na poziom dochodów ludności gminy. Dążenie do rozwoju przedsiębiorczości nie oznacza, że działalności rolnicze będą traktowane jako „mniej ważne” przy podejmowaniu decyzji dotyczących kształtowania rozwoju. Ogół działań podejmowanych na rzecz rozwoju gminy będzie się przyczyniać także do poprawy warunków gospodarowania i poprawy jakości życia ludności związanej z rolnictwem.

Gmina Włocławek także w kolejnych latach pozostanie obszarem o znaczącej roli rolnictwa w strukturze utrzymania ludności. Strategie rozwoju lokalnego nie zakładają konkretnych działań związanych z poprawą funkcjonowania rolnictwa, czy też bezpośrednich działań skierowanych do gospodarstw rolnych. Funkcjonowanie rolnictwa odbywa się w oparciu o programy sektorowe i wspólną politykę rolną UE – niezależnie od polityki władz lokalnych.

Gmina będzie wpływać na rozwój rolnictwa w sposób pośredni – wszelkie działania służące rozwojowi sprzyjają bowiem także produkcji rolnej i poprawie życia ludności rolniczej. Wsparcie dla rolnictwa będzie się więc odbywać poprzez:

- rozwój infrastruktury technicznej - zwłaszcza dróg i kanalizacji,
- rozwój społeczny – który w warstwie infrastrukturalnej stworzy warunki lepszego funkcjonowania szkolnictwa i kultury, a w warstwie zasobów ludzkich – lepsze warunki wykształcenia i poprawy kwalifikacji zawodowych (a więc także odchodzenia nadmiaru zatrudnienia z rolnictwa).

Na potrzeby rolników działać także będzie doradztwo rolnicze realizowane przez wyspecjalizowane służby – będzie realizowane poprzez udzielanie pomocy instytucjonalnej rolnikom oraz przedsiębiorcom (zwłaszcza działającym w branżach związanych z rolnictwem, np. w przetwórstwie).

Pośrednim wsparciem dla rolnictwa będzie także rozwój przetwórstwa rolno-spożywczego, stanowiącego część przedsiębiorczości.

W gminie, na tyle, na ile pozwalają na to przepisy i zasady ochrony przyrody, rozwijana będzie gospodarka leśna i przetwórstwo drewna.

Gmina będzie rozwijać działalności turystyczne i będzie obszarem znanym z atrakcyjnej oferty, realizowanej na trzech płaszczyznach:

- rekreacji podmiejskiej – skierowanej do mieszkańców gminy, sąsiedniego miasta (generującego duży popyt), ale także sąsiednich obszarów pozbawionych tak cennych dla rekreacji walorów, w tym także Płocka – rekreacja realizowana będzie przez cały rok (jednak z dominacją sezonu letniego) – będzie miała charakter codzienny i weekendowy, związany z wycieczkami rowerowymi, ruchem wędrówkowym, zabudową letniskową,
- wypoczynku w wysokostandardowej bazie zlokalizowanej w Lasach Gostynińsko-Włocławskich - baza ta będzie wykorzystywana także dla organizacji kongresów i spotkań



biznesowych,

- specjalistycznego produktu turystyki i rekreacji wodnej realizowanej na Zbiorniku Włocławskim – gmina zamierza wykorzystać poprawiającą się koniunkturę dla turystyki wodnej i skorzystać ze wsparcia samorządu województwa, który zamierza rozwijać produkt turystyki wodnej na głównych rzekach. Jak dotąd walory położenia nad Zalewem nie były wystarczająco wykorzystane, ale zakłada się, że przy współpracy z sąsiednimi gminami leżącymi nad Zalewem, powstanie zintegrowany produkt, który będzie cieszył się popularnością w środowisku „wodniaków”.

Ruch turystyczny w gminie będzie zauważalny, ale turystyka nie będzie miała większego znaczenia ekonomicznego.

Samorząd gminy wspierać będzie wszelkie - nie naruszające ładu przestrzennego i nie degradujące środowiska - inicjatywy związane z rozwojem turystyki, rekreacji i wypoczynku na terenie gminy. Wsparcie dotyczyć więc będzie także innych, oprócz wymienionych, rodzajów oferty. Wsparcie realizowane będzie przede wszystkim przez stwarzanie atrakcyjnych warunków dla rekreacji i wypoczynku, to znaczy urządzenie bazy ogólnodostępnej - szlaków, miejsc obsługi, kąpielisk, boisk, partycypacji w urządzeniu infrastruktury służącej turystyce i rekreacji wodnej. Szczególnie ważna jest rola coraz bardziej modnych dróg rowerowych, dla realizacji których gmina wykazuje wyjątkowo sprzyjające warunki.

Jednym z instrumentów aktywizacji gospodarczej jest działalność promocyjna. Gmina będzie realizować promocję mającą na celu przede wszystkim pozyskanie kapitału spoza gminy - „przyciągnięcie” na teren gminy inwestorów oferujących miejsce zatrudnienia dla mieszkańców gminy - te działania powinny być realizowane w sposób ciągły i skorelowane z przygotowywaniem terenów pod inwestycje. Wspierane powinny być wszystkie rodzaje działalności zwiększające zatrudnienie, choć ze względu na spodziewane zmiany atrakcyjności, wynikające z realizacji autostrady A-1, należy stawiać sobie ambitne cele rozwoju działalności wyspecjalizowanych, nowoczesnych technologicznie, które pozwolą wyróżnić gminę i będą wpływały pozytywnie na jej wizerunek. Podkreślić należy, iż w zakresie organizacji promocji gospodarczej gminy, samorząd lokalny jest podmiotem odpowiedzialnym w największym stopniu za realizację zadania. Obecnie gmina nie jest przygotowana do pozyskania inwestorów (brak terenów inwestycyjnych), ale wraz z pojawieniem się takiej oferty być może celowe będzie nawiązanie współpracy z profesjonalną firmą zajmującą się promocją medialną.

*Promocja gminy*

## **Rozwój infrastruktury**

W kolejnych latach podejmowane będą działania na rzecz poprawy dostępności komunikacyjnej gminy. Zagadnienie to ma charakter złożony i dotyczy dwóch aspektów:

*Poprawa dostępności gminy*

1. Dostępności zewnętrznej gminy - tu identyfikuje się cztery zagadnienia:

- utrzymanie w normatywnym stanie technicznym dróg: krajowych, wojewódzkich i powiatowych,
- poprawa funkcjonowania autobusowej komunikacji publicznej w relacjach z Włocławkiem i Płockiem,
- rozwój lotniska w Kruszynie w celu przystosowania go do obsługi lotów biznesowych,
- realizacja autostrady A-1 – wprowadzie na terenie gminy nie znajdzie się węzeł w przebiegu autostrady, ale węzły będą dostępne w bliskim (bezpośrednim) sąsiedztwie gminy; będzie to najważniejszy element w sieci połączeń zewnętrznych gminy.

Podstawowym problemem w realizacji zadań z zakresu dostępności zewnętrznej jest fakt, że żadne z nich nie leży w kompetencjach samorządu gminnego. Władze gminy mogą jedynie lobbować na rzecz rozwiązań satysfakcjonujących gminną społeczność i zawiązywać w tym celu „strategiczne sojusze” z sąsiednimi gminami. Warto zauważyć, że wszelkie przesłanki wskazują, że w niedługim czasie dostępność zewnętrzna gminy może ulec znacznej poprawie, dzięki czemu gmina Włocławek stanie się jedną z najlepiej dostępnych gmin na terenie województwa.

2. Dostępności wewnętrznej gminy – tu podstawowym priorytetem jest poprawa stanu dróg gminnych; jest to zadanie własne gminy i w tej dziedzinie cała odpowiedzialność spoczywa na władzach gminy. Drogi gminne odgrywają ważną rolę w obsłudze mieszkańców wielu miejscowości, które nie są obsługiwane przez drogi wyższych klas. Dotyczy to zwłaszcza mniejszych miejscowości, ale także niektórych relacji między miejscowościami - to właśnie w takich przypadkach drogi gminne mogą mieć decydujące znaczenie dla możliwości dojazdu, a więc pośrednio – kształtowania jakości życia mieszkańców. W ostatnich latach dokonano licznych inwestycji na drogach gminnych i działania na rzecz poprawy standardu tych dróg będą kontynuowane - zwłaszcza w tych miejscowościach, gdzie lokalnie znaczenie dróg gminnych jest duże dla prawidłowej obsługi mieszkańców. Gmina jest bardzo rozległa, stąd sieć dróg gminnych jest bardzo rozbudowana – co utrudnia utrzymanie całości w satysfakcjonującym wszystkim stanie technicznym – konieczne będzie różnicowanie dróg na odcinki priorytetowe w utrzymaniu (szczególnie ważne dla mieszkańców) i pozostałe – gdzie nakłady będą niższe. Priorytetowo będą traktowane odcinki stanowiące jedyny lub główny dojazd do miejscowości, czy też ich części. Drogi gminne to z punktu widzenia mieszkańców, także drogi wewnątrz miejscowości, a więc zapewniające możliwość dojazdu do poszczególnych posesji. Ponad 1/3 dróg gminnych ma nawierzchnię bitumiczną, ale wiele dróg gminnych ma wciąż gruntową nawierzchnię i wymaga poprawy stanu.

*Drogi gminne*

Poprawa stanu dróg, oprócz wpływu na warunki życia ludności, bezpośrednio oddziałuje także na możliwości aktywizacji gospodarczej i ewentualnej penetracji turystycznej gminy. Docelowo komunikacja drogowa charakteryzować się będzie dobrą spójnością wewnętrzną pomiędzy miejscowościami gminy oraz dobrym stanem dróg powiatowych i krajowych zapewniających połączenia zewnętrzne z bezpośrednim otoczeniem, w tym miastem Włocławek – ośrodkiem subregionalnym, Toruniem i Bydgoszczą – stolicami regionu. W zakresie poprawy stanu dróg realizowana będzie budowa, przebudowa kolejnych dróg gminnych, w tym do 2013 roku o długości około 40km.

Poprawa bezpieczeństwa komunikacyjnego następować będzie poprzez:

- działania organizacyjno-techniczne służące spowalnianiu ruchu w miejscach o szczególnym jego natężeniu,
- realizację ścieżek rowerowych zapewniających bezpieczne przemieszczanie się między miejscowościami – zagadnienie to ma znaczenie zarówno w kontekście turystycznej i rekreacyjnej eksploatacji gminy, jak i zapewnienia bezpiecznej drogi mieszkańców do pracy lub szkół w sąsiednich miejscowościach – drogi na terenie gminy są wąskie, często pozbawione poboczy, co stwarza wyjątkowo duże zagrożenia dla rowerzystów,
- realizację chodników – zwłaszcza w przebiegu dróg przez centralne części miejscowości (miejscach szczególnie istotne dla bezpieczeństwa i wygody ruchu pieszych),
- tworzenie parkingów.

**Bezpieczeństwo na drogach**

Samorząd gminny będzie podejmował starania na rzecz uwzględniania dróg powiatowych biegnących w gminie Włocławek, w planach inwestycyjnych powiatu włocławskiego w celu zapewnienia możliwie dobrego ich stanu technicznego – jest to szczególnie ważne, bowiem drogi te nadal będą pełnić istotną rolę w obsłudze mieszkańców gminy. Działania na sieci dróg powiatowych związane będą przede wszystkim z poprawą ich stanu technicznego (naprawa nawierzchni, poszerzenia, poprawa bezpieczeństwa przebiegu przez miejscowości) oraz poprawą bezpieczeństwa w przebiegu przez miejscowości.

**Drogi krajowe, wojewódzkie i powiatowe**

W stosunku do dróg wojewódzkich i krajowych, oprócz poprawy stanu technicznego należy oczekiwać przede wszystkim poprawy bezpieczeństwa w przebiegu przez miejscowości.

Samorząd będzie wspierał przeprowadzenie modernizacji lotniska Aeroklubu Włocławskiego w Kruszynie, które służyć będzie ratownictwu lotniczemu, rozwojowi sportu i rekreacji, rozwojowi indywidualnej komunikacji samolotowej (w tym zwłaszcza umożliwi wykonywanie lotów o charakterze biznesowym), gospodarce leśnej i rolnej. Samorząd wspierał będzie rozwój bazy noclegowo-gastronomicznej w rejonie lotniska i autostrady.

**Modernizacja lotniska**

Gmina wykazuje zróżnicowany stan rozwoju różnych aspektów infrastruktury technicznej. Najbliższe lata będą okresem dalszego rozwoju tej sfery.

**Wodociągi i kanalizacja**

Podejmowane będą starania, by wszystkie gospodarstwa domowe (tam gdzie istnieją ku temu korzystne uwarunkowania techniczne) objęte były systemem zbiorowego zaopatrzenia w wodę dobrej jakości. Będzie to realizowane poprzez budowę wodociągów, w tym m. in. w miejscowościach Dobiegniewo, Potok, Ruda, przeprowadzenie gruntownej modernizacji ujęć wody wraz ze stacjami jej uzdatniania w miejscowości Dębice oraz Smólnik oraz systematyczną modernizację i rozbudowę sieci wodociągowej, która będzie następowała wraz z pojawianiem się potrzeb (reakcja na bieżące zapotrzebowanie).

W kolejnych latach rozbudowywana będzie sieć kanalizacyjna – ważnym zadaniem jest opracowanie koncepcji jej rozwoju i podjęcie decyzji na temat potrzeby lokalizacji planowanej

oczyszczalni ścieków.

W zakresie gospodarki ściekowej dla poprawy jakości środowiska zakłada się zwiększenie wskaźnika ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej do poziomu średniej dla gmin wiejskich województwa kujawsko-pomorskiego tj. około 27%. Osiągnięcie wskaźnika zapewni między innymi rozbudowa kanalizacji sanitarnej (włączenie do kanalizacji m. Kruszyn, Nowa Wieś, Dobra Wola, Kruszynek, Świętosław, Józefowo, Modzerowo) wraz z budową oczyszczalni ścieków wariantowo na terenie gminy lub podłączenie się do oczyszczalni ścieków na terenie miasta Włocławka.

Z uwagi na rozproszoną sieć osadniczą gminy szczególnie w części wschodniej instalowane będą w dalszym ciągu przydomowe oczyszczalnie ścieków, w tym w 2010 roku w 50 gospodarstwach oraz w miarę potrzeby w kolejnych latach.

Do roku 2020 wszystkie gospodarstwa domowe objęte zostaną zorganizowaną zbiórką odpadów z wyeliminowaniem niekontrolowanego wprowadzania odpadów do środowiska. Wprowadzona zostanie segregacja odpadów na miejscu. W dalszym ciągu prowadzona będzie segregacja odpadów w ramach ustawionych ogólnodostępnych pojemników na makulaturę, szkło, plastiki. Dążyć się będzie do likwidacji „dzikich” składowisk odpadów. Mieszkańcy gminy posiadać będą zadowalającą świadomość ekologiczną, która skutkować będzie wyeliminowaniem niekontrolowanego wprowadzania odpadów do środowiska.

**Odpady komunalne**

Przy współpracy z dostawcami gazu sieciowego, zostaną zgazyfikowane wsie: Nowa Wieś, Kruszyn, Kruszynek, Dobra Wola, Kolonia Dębice, Dębice, Ludwinowo i Łagiewniki. Ostatecznie realizacja gazyfikacji uzależniona będzie od ilości gospodarstw zainteresowanych przyłączeniem.

**Rozwój sieci gazowych**

Należy zwrócić uwagę, że zagadnienie infrastruktury technicznej jest szczególnie ważne, jeśli uwzględni się fakt, że ma bardzo silny wpływ na 3 aspekty: społeczny - wpływa na jakość życia mieszkańców, ekologiczny - wpływa na ograniczenie oddziaływań na środowisko (co ze względu na wysoką jakość środowiska oraz objęcie znacznej części gminy i powiatu ochroną - ma szczególnie duże znaczenie) oraz ekonomiczny - stwarza lepsze warunki dla inwestowania.

Na terenie gminy kontynuowane będą działania zmierzające do utylizacji azbestu. Zagadnienie to będzie realizowane w oparciu o przepisy szczegółowe, ale Urząd Gminy wspierał będzie wszystkie przedsięwzięcia związane z likwidacją tego problemu.

**Utylizacja azbestu**

W efekcie działań na rzecz społeczeństwa informacyjnego nastąpi zapewnienie możliwości dostępu do Internetu dla większości mieszkańców gminy oraz tworzenie publicznych punktów dostępu do Internetu. W dużych miejscowościach należy rozważyć możliwość tworzenia punktów bezprzewodowej dystrybucji internetu (w technologii wi-fi – sygnał byłby bezprzewodowo dostępny na terenie całej miejscowości; usługa ta może być wykonywana komercyjnie lub finansowana z budżetu gminy). Gmina kontynuować będzie udział w Kujawsko-Pomorskiej Sieci Informatycznej.

**Internet i telekomunikacja**

Ze względu na powszechność używania przez mieszkańców telefonów komórkowych, ważnym zagadnieniem jest zapewnienie prawidłowych parametrów ich funkcjonowania (wyeliminowanie problemów z „zasięgiem” poszczególnych sieci). Należy zwrócić uwagę na taką lokalizację infrastruktury telekomunikacyjnej (przede wszystkim stacji bazowych), by minimalizować jej wpływ na estetykę i harmonię krajobrazu (maszty stacji bazowych są wyraźną dominantą wysokościową, burzącą harmonię krajobrazu – zwłaszcza, że w obszarze o tak zróżnicowanej rzeźbie terenu wywierana będzie presja na ich lokalizację na lokalnych kulminacjach wysokościowych – zazwyczaj bardzo dobrze eksponowanych). Liczbę stacji bazowych należy ograniczać do absolutnego minimum niezbędnego dla zachowania prawidłowych parametrów, a urządzenia różnych operatorów powinny być lokowane na tych samych masztach. Powszechność telefonii komórkowej nie zwalnia operatorów telefonii stacjonarnej z obowiązku zapewnienia wysokiej jakości tradycyjnych łączy (tym bardziej, iż wciąż dosyć popularnym sposobem uzyskania połączeń z internetem są łączy modemowe).

W zakresie elektroenergetyki dla zabezpieczenia rosnących potrzeb na energię elektryczną zarówno ze strony gospodarki gminy jak i gospodarstw domowych realizowana będzie modernizacja linii i urządzeń energetycznych przez gestorów sieci. Na terenie gminy podejmowane będą działania na rzecz rozwoju energetyki w oparciu o odnawialne źródła energii. Ze względu na lokalne warunki należy zwrócić uwagę przede wszystkim na systemy grzewcze wykorzystujące biomasę, w tym słomę, rośliny energetyczne, zrębki drzewne. Korzystne są warunki rozwoju biogazowni. Możliwe jest także wykorzystywanie paneli słonecznych (podgrzewanie wody na cele użytkowe), a prawdopodobnie także ciepła wód geotermalnych (choć to zagadnienie wymaga podjęcia szczegółowych analiz technicznych). Samorząd gminy wspierał będzie wszelkie działania, zmierzające do rozwoju indywidualnych oraz zbiorczych systemów wykorzystujących wymienione rodzaje odnawialnych źródeł energii. Ostrożnie należy odnosić się do pomysłów lokalizacji elektrowni wiatrowych. Pomijając czynniki przyrodnicze lokalizacji turbin wiatrowych (mniej sprzyjające, niż w innych obszarach), należy zwrócić uwagę na problemy techniczne związane z funkcjonowaniem elektrowni oraz ich podłączeniem do sieci przesyłowej, ale przede wszystkim na potężne straty w przestrzeni i krajobrazie. Już postulaty lokalizacji pojedynczych niewielkich siłowni wiatrowych, należy oceniać w założeniu negatywnie (pomimo, iż każdy przypadek wymaga tu indywidualnej oceny), a kategoryczna odmowa powinna dotyczyć dużych farm wiatrowych. Jednym z najważniejszych walorów gmin podmiejskich jest przestrzeń, która może być wykorzystana na potrzeby rozwoju mieszkalnictwa oraz działalności gospodarczych – budowa farm wiatrowych skutecznie blokuje możliwość rozwoju tego typu zagospodarowania.

*Zaopatrzenie w energię*

## **Kształtowanie ładu przestrzennego**

Ważnym obszarem działań od którego zależy jakość życia mieszkańców, rozwój gospodarczy gminy oraz zaspokojenie potrzeb osiedlania się nowych mieszkańców jest kształtowanie ładu przestrzennego.

Najważniejszym dokumentem zapewniającym ład przestrzenny dla całego obszaru gminy zgodnie z obecnym ustawodawstwem jest Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy uchwalone w 2000 r. ( Uchwała nr XXIV/162/2000 Rady Gminy Włocławek z dnia 27.11.2000 r.).

*Zagospodarowanie  
przestrzenne*

Jest dokumentem sporządzanym obowiązkowo i na podstawie analizy uwarunkowań określa zasady gospodarowania przestrzenią oraz kierunki rozwoju, w tym funkcje terenów do rozwoju budownictwa mieszkaniowego, usługowego, produkcyjnego, turystyki i rekreacji. Ponadto wskazuje tereny cenne przyrodniczo do zachowania i ochrony, porządkuje przestrzeń rolniczą i leśną. Zakłada się, że Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania gminy będzie poddawane okresowym ocenom przynajmniej jeden raz w czasie kadencji Rady Gminy pod względem potrzeby jego aktualizacji wynikającej ze zmieniających się uwarunkowań rozwoju i zidentyfikowania nowych potrzeb rozwojowych gminy. Jak wykazano w wizji rozwoju innych obszarów działań spodziewane są duże zmiany w charakterze gminy, liczbie mieszkańców, pełnionych funkcjach co spowoduje zmianę stanu zagospodarowania. Wskazuje się więc, że gmina już obecnie powinna podjąć działania aby uniknąć niekorzystnych procesów urbanizacji podmiejskiej a jednocześnie umożliwić rozwój budownictwa przy zachowaniu ład w przestrzeni.

Samorząd gminy w zależności od potrzeb w celu ustalenia przeznaczenia terenów, w tym dla inwestycji celu publicznego, oraz określenia sposobów ich zagospodarowania i zabudowy będzie sporządzało miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego. Plany miejscowe sporządzane będą dla terenów określonych w Studium jako obowiązkowe, z inicjatywy Rady Gminy lub Wójta Gminy oraz z na wnioski inwestorów. Z punktu widzenia zapewnienia ład w przestrzeni, w tym rozgraniczania różnych funkcji terenów, przy dużym ruchu budowlanych sporządzenie miejscowego planu jest korzystne. Biorąc pod uwagę uwarunkowania rozwoju gminy wewnętrzne i zewnętrzne potrzeba sporządzenia miejscowych planów może zaistnieć dla budownictwa mieszkaniowego, dla rozwoju rekreacji oraz dla terenów położonych w pobliżu węzła Pikutkowo autostrady A1 pod funkcję usługową i produkcyjną.

*Planowanie  
miejscowe*

Kształtowanie ład przestrzennego na tle spodziewanych dużych zmian rozwojowych gminy będzie uwzględniać zachowanie i kształtowanie systemu ekologicznego gminy, w tym działania prośrodowiskowe. Gmina Włocławek ze względu na położenie nad rzeką Wisłą stanowi ważny fragment korytarza ekologicznego rangi krajowej. W obecnym stanie gmina posiada duże zasoby i walory środowiska przyrodniczego. Aż 55% obszaru gminy objęte jest różnymi formami ochrony, z czego najbardziej znaczący obszarowo jest obszar Gostynińsko-Włocławskiego Parku Krajobrazowego. Przy południowym brzegu Zbiornika Włocławskiego położony jest Obszar Specjalnej Ochrony Ptaków Natura 2000 oznaczony kodem PLB040005 „Żwirownia Skoki” o powierzchni 166,3 ha. Ponadto na obszarze gminy są trzy rezerwy. Istotne znaczenie dla ukształtowanego systemu ekologicznego gminy ma bogata sieć hydrograficzna z rzeką Wisłą i Zbiornikiem Włocławskim.

*Środowisko  
przyrodnicze*

Przyjmuje się, że dla realizacji celu rozwoju gmina kontynuować będzie zachowanie ukształtowanego systemu ekologicznego oraz podejmować działania dla zwiększenia jego ciągłości.

## **Współdziałanie gminy z samorządami**

Jak już wcześniej wspomniano, zidentyfikowano również dwa zagadnienia o charakterze horyzontalnym, które zawierają się we wszystkich czterech obszarach.

Dla dynamicznego rozwoju oraz mając na uwadze ekonomię, gmina wiejska Włocławek widzi i zakłada

rozwiązywanie problemów z różnych obszarów działań w ramach dobrej współpracy z innymi gminami, głównie ościennymi.

### **Relacje gminy z miastem Włocławek. Gmina jako obszar podmiejski Włocławka**

Rozwój i funkcjonowanie gminy będą ściśle zależne od powiązań z miastem Włocławek - miasto pozostanie miejscem załatwiania potrzeb o charakterze ponadpodstawowym (a dla części mieszkańców - także potrzeb podstawowych - codziennych), w tym zwłaszcza szkolnictwa ponadgimnazjalnego, wyspecjalizowanego handlu i usług, kultury, specjalistycznej służby zdrowia, zagospodarowania wolnego czasu (rozrywka), pozostanie także bardzo ważnym miejscem pracy. Kondycja społeczno-gospodarcza miasta będzie bezpośrednio rzutować na jakość życia i zamożność mieszkańców gminy, przede wszystkim dlatego, iż będzie mieć decydujący wpływ na przebieg procesów urbanizacyjnych.

**Gmina jako strefa podmiejska. Współpraca z miastem**

Za priorytety w relacjach z miastem, uznaje się:

- współpracę w zakresie realizacji gospodarki wodno-ściekowej,
- współdziałanie w zakresie zagospodarowania turystycznego, szczególnie Zalewu Włocławskiego i terenów sąsiadujących z Zalewem, oraz terenów wypoczynku świątecznego mieszkańców miasta Włocławka położonych nad jeziorem Wikaryjskim – należy tu zwrócić uwagę zwłaszcza na rozwój sieci dróg rowerowych - o znaczeniu rekreacyjnym, ale także komunikacyjnym (zapewniającym bezpieczny dojazd do pracy i szkół w sąsiednich miejscowościach),
- lobbowanie na rzecz modernizacji lotniska w Kruszynie.

Procesy urbanizacyjne będą miały decydujący wpływ na oblicze gminy w przyszłości. Obecnie strefa podmiejska Włocławka jest stosunkowo słabo ukształtowana - znajduje się w początkowej fazie tworzenia. Jednak z bardzo dużym prawdopodobieństwem, poprzez analogie z innymi ośrodkami krajowymi i zagranicznymi oraz w zgodzie z teoriami rozwoju systemów osadniczych, można zaryzykować stwierdzenie, iż w ciągu dekady miasto wykształci strefę podmiejską o przewadze typowych cech w sferze społecznej, funkcjonalnej i przestrzennej, a w okresie dwóch dekad strefa ta będzie w pełni ukształtowana. Gmina wiejska Włocławek ze względu na położenie oraz szczegółowe predyspozycje komunikacyjne, osadnicze i przestrzenne będzie należała do obszarów najsilniej urbanizujących się. Typowe dla wykształconej strefy podmiejskiej funkcje, to: osadnicza o charakterze pozarolniczym (tzw. „sypialniana”), w tym rezydencjalnym (wysokostandardowa, na działkach o dużych powierzchniach), rzemieślnicza, produkcyjna, magazynowo-składowa (działalności, które ze względu na duże zapotrzebowanie na przestrzeń trudno zlokalizować w granicach miast), wyspecjalizowana rolnicza (kierunki produkcji związane z towarową produkcją na rynki miast - warzywnictwo, sadownictwo, uprawy szklarniowe), rekreacyjna (ukierunkowana na obsługę mieszkańców miast), niekiedy także związana z obsługą infrastrukturalną miasta (lokalizacja infrastruktury technicznej obsługującej miasto). Wszystkie te procesy, struktury i funkcje będą miały miejsce na terenie gminy i wpłyną na zasadniczą zmianę wizerunku i charakteru gminy.

**Przewidywany charakter gminy**

Zakłada się sukcesywny wzrost zamożności mieszkańców gminy, rozumiany jako rosnący udział mieszkańców o ponadstandardowych dochodach - paradoksalnie wzrost ten będzie jednak następował głównie wskutek osiedlania się na terenie gminy ludzi o wysokim poziomie dochodów (migracja z terenu miasta), a w mniejszym stopniu wskutek bogacenia się dotychczasowych mieszkańców.

W planowaniu rozwoju gminy przyjmuje się założenie, że podmiejskie położenie skutkować będzie rozwojem przedsiębiorczości, co będzie owocować sukcesywnym wzrostem możliwości budżetowych gminy. Gmina będzie więc w stanie przeznaczać coraz większe środki na realizację zadań własnych i podnoszenie jakości życia mieszkańców. Przejawiać się to będzie lepszym stanem dróg gminnych, podnoszeniem poziomu edukacji, tworzeniem warunków do atrakcyjnego zagospodarowania wolnego czasu (kultura, sport, rekreacja), tworzeniem atrakcyjnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych. Obserwacje gmin podmiejskich wskazują, że cechują się one zazwyczaj lepszym stanem rozwoju infrastruktury technicznej (budżety gmin stać na ten rozwój) oraz lepszym stanem rozwoju i funkcjonowania infrastruktury społecznej (silna jest presja i oczekiwania zamożnych i ponadprzeciętnie wykształconych mieszkańców). Zakłada się także, iż mieszkańcy (w dużej części) korzystać będą z infrastruktury obsługi zlokalizowanej na terenie miasta. Bez wątplenia duża część mieszkańców wybierać będzie miasto jako miejsce dowożenia dzieci do przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjalnych, w mieście korzystać będzie z podstawowej opieki zdrowotnej, zaspokajając będzie swoje potrzeby w zakresie kultury. Niestety negatywnym aspektem bliskości dużego miasta będzie załatwianie części potrzeb codziennych na jego terenie, co będzie wpływać hamująco na lokalny sektor handlu i podstawowych usług.

W obliczu spodziewanych bardzo zasadniczych zmian w charakterze gminy, związanych z rozwojem funkcji podmiejskich, z osiedlaniem nowych mieszkańców, z wieloaspektową urbanizacją, szczególnie dużego znaczenia nabiera proces planowania przestrzennego i planowania rozwoju gminy. Gmina powinna już obecnie podjąć działania w sferze gospodarki przestrzennej by uniknąć niekorzystnych skutków żywiołowych, nieskanalizowanych, procesów urbanizacji podmiejskiej (te niekorzystne skutki to głównie zaburzenia ładu przestrzennego, powstawanie rozproszonych osiedli, trudnych do obsługi w zakresie infrastruktury, kumulacje zagospodarowania na niewielkich przestrzeniach, obniżające jakość zamieszkania, ale także degradujące środowisko przyrodnicze). Należy przypuszczać, że główny boom inwestycyjny dotyczyć będzie południowej części gminy, a w części wschodniej tylko terenów bezpośrednio w sąsiedztwie miasta.

„Nowa” koncepcja zagospodarowania przestrzennego gminy powinna wiązać się z nowoczesnym i elastycznym zarządzaniem przestrzenią, którego osiłą powinno być Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, które w fazie studialnej uwzględni różne scenariusze pomiędzy wariantem „zachowawczym”, jak i bardzo „prorozwojowym”. Symulacje scenariuszy pozwolą nie tylko na wybór optymalnego wariantu, ale przede wszystkim uświadomią rodzaje zagrożeń związanych z urbanizacją podmiejską.



Powyższe uwarunkowania wyznaczać będą główne ramy rozwoju gminy. Inne zagadnienia będą miały zdecydowanie mniejsze znaczenie. Jak wykazano powyżej, w najbliższej dekadzie należy spodziewać się bardzo dużych zmian w charakterze gminy, liczbie jej mieszkańców, pełnionych funkcjach i stanie zagospodarowania. W przypadku gmin tego typu i o takim charakterze, jak gmina wiejska Włocławek, stosunkowo mała jest ciągłość pomiędzy dotychczasowym a spodziewanym stanem rozwoju - zakres i znaczenie przewidywanych zmian uwarunkowań, są tu stosunkowo duże, a przyszłość gminy w wielu aspektach nie wynika z jej dotychczasowej historii, a z pojawiających się uwarunkowań zewnętrznych.

### ***Współpraca z innymi samorządami***

Gmina kontynuować będzie istniejące i rozwijać nowe formy i kierunki współpracy z innymi samorządami, zwłaszcza z samorządami gmin sąsiednich w powiecie włocławskim. Główną płaszczyzną współpracy pozostanie Lokalna Grupa Działania „Dorzecze Zgłowiączki”, w ramach której realizowane będą przede wszystkim projekty dotyczące zagadnień kapitał ludzki, odnowa wsi, wsparcie dla rozwoju lokalnej infrastruktury, a więc najważniejsze dla kształtowania potencjału gminy projekty służące poprawie jakości życia mieszkańców oraz kształtowania konkurencyjności gminy (między innymi poprzez restrukturyzację rynku pracy, czemu mają służyć projekty edukacyjne). Gmina uczestniczyć będzie także w działaniach Kujawsko-Dobrzyńskiego Związku Gmin.

**Rola LGD**

Inne ważne zagadnienia, które powinny być przedmiotem współpracy z sąsiednimi gminami, to przede wszystkim rozwój produktu turystycznego Zbiornika Włocławskiego, polegający na kompleksowym zagospodarowaniu zbiornika w infrastrukturę – współpraca powinna objąć gminy: Włocławek, m. Włocławek, Dobrzyń nad Wisłą oraz w powiecie plockim: Nowy Duninów, Stara Biała, Brudzeń Duży, Płock.

Ochrona zasobów, ale także wykorzystanie walorów turystycznych Lasów Gostynińsko-Włocławskich wymaga współpracy z miastem Włocławek oraz gminami Kowal i Baruchowo, ale także – w województwie mazowieckim - Gostynin i Nowy Duninów.

Inne aspekty współpracy z miastem Włocławek zostały przedstawione w pozostałych częściach dokumentu.

### III. CELE I KIERUNKI ROZWOJU

*Cel nadrzędny*

**"Osiągnięcie wysokiej jakości życia mieszkańców oraz aktywizacja społeczna i gospodarcza gminy "**

*Obszary działań*

Obszary działań	
1.	ROZWÓJ SPOŁECZNY
2.	ROZWÓJ GOSPODARCZY
3.	ROZWÓJ INFRASTRUKTURY
4.	KSZTAŁTOWANIE ŁADU PRZESTRZENNEGO

*Obszar działań 1*

ROZWÓJ SPOŁECZNY	
Działanie 1.1	Wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci i młodzieży
Działanie 1.2	Upowszechnienie opieki przedszkolnej
Działanie 1.3	Upowszechnienie kształcenia ustawicznego - poprawa dostępności do szkolnictwa dla dorosłych
Działanie 1.4	Wspieranie aktywności społecznej – rozwoju instytucji pozarządowych, organizacji, stowarzyszeń oraz inicjatyw mieszkańców o profilu kulturalnym, sportowym, społecznym
Działanie 1.5	Rozwój działalności placówek kultury w kierunku poszerzania oferty i włączania w życie kulturalne jak największej części gminnej społeczności
Działanie 1.6	Rozwój bazy sportowo-rekreacyjnej na potrzeby szkół i lokalnych społeczności
Działanie 1.7	Zapewnienie powszechnego dostępu do internetu oraz rozwój infrastruktury i usług społeczeństwa informacyjnego oraz realizacja programu typu „e-gmina” („e-urząd”)
Działanie 1.8	Zapewnienie dostępności i wysokiej jakości ochrony zdrowia
Działanie 1.9	Tworzenie przestrzeni publicznych przyjaznych dla osób niepełnosprawnych
Działanie 1.10	Rozwój działalności służących integracji i rozwiązywaniu problemów niepełnosprawnych
Działanie 1.11	Przygotowanie sfery usług publicznych do prognozowanego wzrostu liczebności

	ludności starszej
Działanie 1.12	Poprawa bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy
Działanie 1.13	Stworzenie atrakcyjnych przestrzeni publicznych służących integracji lokalnych społeczności

*Obszar działań 2*

<b>ROZWÓJ GOSPODARCZY</b>	
Działanie 2.1	Kompleksowe przygotowanie terenów inwestycyjnych
Działanie 2.2	Poprawa kwalifikacji zawodowych ludności
Działanie 2.3	Aktywizacja zawodowa oraz kształtowanie postaw prozatrudnieniowych
Działanie 2.4	Rozwój instytucji wsparcia przedsiębiorczości oraz otoczenia biznesu
Działanie 2.5	Rozwój turystyki, w tym wykorzystanie walorów Zbiornika Włocławskiego, Lasów Gostyńsko-Włocławskich i podmiejskiego położenia
Działanie 2.6	Promocja gminy

*Obszar działań 3*

<b>ROZWÓJ INFRASTRUKTURY</b>	
Działanie 3.1	Osiągnięcie właściwych standardów i zapewnienie obsługi w zakresie zaopatrzenia w wodę oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków (rozwój, remonty, rozbudowa, przebudowa, podnoszenie standardu sieci i urządzeń)
Działanie 3.2	Osiągnięcie właściwych standardów i zapewnienie obsługi w zakresie gospodarki odpadami (w tym utylizacja azbestu)
Działanie 3.3	Budowa i rozwój sieci gazowych
Działanie 3.4	Rozwój proekologicznych systemów grzewczych
Działanie 3.5	Rozwój elektroenergetyki oraz energetyki ciepłej wykorzystującej odnawialne źródła energii
Działanie 3.6	Podjęcie działań na rzecz zapewnienia normatywnego standardu dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych
Działanie 3.7	Osiągnięcie i utrzymanie właściwego stanu technicznego dróg gminnych. Rozbudowa systemu dróg gminnych
Działanie 3.8	Zwiększenie liczby połączeń w komunikacji autobusowej (PKS oraz prywatnych przewoźników) miejscowości gminy z Włocławkiem i Płockiem
Działanie 3.9	Realizacja systemu ścieżek i tras rowerowych o znaczeniu komunikacyjnym i turystycznym

*Obszar działań 4*

<b>KSZTAŁTOWANIE ŁADU PRZESTRZENNEGO</b>	
Działanie 4.1	Aktualizacja Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy służąca kompleksowemu określeniu kierunków rozwoju i zagospodarowania gminy
Działanie 4.2	Sporządzanie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego
Działanie 4.3	Kształtowanie systemu ekologicznego gminy oraz działania prośrodowiskowe

#### **IV. FINANSOWANIE ROZWOJU GMINY**

Zakłada się, że głównymi źródłami realizacji celów Strategii będą:

- Środki własne gminy,
- Środki Unii Europejskiej,
- Środki budżetu Województwa (dotacje),
- Środki budżetu Państwa (dotacje, subwencje),
- Środki funduszy celowych jak: funduszu ochrony środowiska, funduszu pracy, funduszu osób niepełnosprawnych, inne,
- Środki prywatne.

Dokładne określenie źródeł, a szczególnie wielkości środków stwarza duże trudności, szczególnie tych po roku 2013. Odnosi się to zarówno do środków własnych gminy jak i innych, w tym szczególnie dostępności środków unijnych w następnym okresie programowania. Z komunikatów unijnych oraz dokumentów krajowych wynika, że dyskusja nad perspektywą finansową 2014-2020, w tym kierunków polityki spójności oraz Wspólnej Polityki Rolnej rozpocznie się w 2011r.

Z uwagi na zróżnicowane możliwości finansowe realizację Strategii dzieli się na dwa etapy:

- I etap: lata 2010 – 2013,
- II etap: lata 2014 – 2020.

##### **I etap: lata 2010 – 2013**

Do roku 2013 zakłada się realizację inwestycji gminnych przy wsparciu z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego, budżetu Państwa w ramach "Narodowego Programu Przebudowy Dróg Lokalnych 2008-2011", rządowo-samorządowego programu "Moje boisko - Orlik 2012".

Ponadto zakłada się możliwość wykorzystania środków Europejskiego Funduszu Rolnego na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013.

Realizację projektów społecznych, głównie w zakresie podnoszenia jakości zasobów ludzkich, wyrównywania szans edukacyjnych dzieci zakłada się przy wsparciu z Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Środki własne gminy zaangażowane będą przede wszystkim w realizację inwestycji oraz projekty społeczne (ale nie będzie się zaniedybować także innych istotnych dziedzin – poza projektami społecznymi), które uzyskają współfinansowanie ze źródeł zewnętrznych, ale również będą finansować zadania w całości. Wielkość środków budżetu Gminy przeznaczana na zadania inwestycyjne będzie stanowiła nie mniej niż 25% wydatków ogółem na 1 mieszkańca.

**II etap: lata 2014 – 2020**

Zakłada się, że w II etapie realizacji Strategii mogą wystąpić istotne zmiany w dostępie do środków unijnych przeznaczanych na zadania infrastrukturalne, co wpłynie na konieczność zaangażowania większych środków własnych Gminy. Przyjmuje się, że w dalszym ciągu dostępne będą środki funduszy celowych.

Coraz większą rolę w realizacji Strategii winny odgrywać środki prywatne zarówno w realizacji zadań własnych przedsiębiorstw i gospodarstw indywidualnych jak i przy realizacji zadań publicznych w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego.

## V. USPOŁECZNIE NIE PROCESU TWORZENIA STRATEGII

Proces prac nad Strategią zakładał aktywny udział gminnej społeczności:

1. Powołano Społeczną Radę Konsultacyjną - grupującą lokalnych liderów, przedstawicieli instytucji w największym stopniu odpowiedzialnych za rozwój gminy, przedstawicieli przedsiębiorców, mieszkańców, administracji publicznej. Rada odbyła dwa posiedzenia (we wrześniu oraz listopadzie 2009 r.) poświęcone dyskusji na temat stanu, uwarunkowań rozwoju i przyszłości gminy.
2. Wykonano badanie ankietowe wśród mieszkańców gminy. Anonimową ankietę przeprowadzono w czerwcu 2009 roku za pośrednictwem szkół - wśród uczniów wybranych klas rozdysponowano formularz ankiety, który po wypełnieniu przez rodziców, zwracano w szkole. Na podstawie uzyskanych ankiet przeprowadzono stosowne analizy. Warto zauważyć, że w wypełnianiu tego typu ankiet zwyczajowo uczestniczą całe rodziny (gospodarstwa domowe), stąd odpowiedzi można traktować jako opinie nie tylko pojedynczych mieszkańców, ale najczęściej całych rodzin. Należy szacować, że w wypełnianiu ankiet mogło uczestniczyć ok. 6-9% rodzin w gminie.

Ankieta miała na celu przede wszystkim:

- poinformowanie społeczeństwa gminy o opracowywanej Strategii (ten cel został spełniony - realizowały go takżeankiety, które nie zostały zwrócone),
- uzyskanie opinii i oceny mieszkańców na temat stanu rozwoju gminy,
- zebranie sugestii, wniosków i postulatów na temat kierunków dalszego rozwoju.

Z punktu widzenia zastosowanej metodologii, organizacja badania ankietowego była przeprowadzona prawidłowo - identyczną metodę stosowano w analogicznych badaniach w innych gminach i uzyskiwano tam satysfakcjonujące wyniki. W przypadku gminy Włocławek wyniki nie były w pełni satysfakcjonujące, co wiąże się ze zbyt małym zaangażowaniem społeczeństwa (brakiem chęci udzielenia pomocy) w wypełnieniu ankiet.

## VI. MONITORING STANU GMINY I POSTĘPÓW REALIZACJI STRATEGII

System monitoringu stanu gminy służy jej lepszemu zarządzaniu. Bieżący dostęp do najbardziej aktualnych danych dotyczących stanu rozwoju oraz charakteru (kierunków, tendencji, natężenia i dynamiki) zachodzących procesów społeczno-gospodarczych, jak również ocena pozycji gminy na tle innych jednostek, pozwalają na podejmowanie działań zapewniających realizację interesów gminy w najlepszy z możliwych w danej sytuacji i przy określonych możliwościach, sposób.

Doceniając rolę monitoringu w nowoczesnym zarządzaniu gminą, sugeruje się powołanie w strukturach Urzędu Gminy wyspecjalizowanej komórki zajmującej się tym zagadnieniem lub nawiązanie stałej, wieloletniej współpracy z jednostką badawczą realizującą to zagadnienie na potrzeby gminy.

Obligatoryjny monitoring stanu gminy dotyczy tylko studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego (wynika z ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, która stwierdza iż „W celu oceny aktualności studium i planów miejscowych wójt, burmistrz albo prezydent miasta dokonuje analizy zmian w zagospodarowaniu przestrzennym gminy, ocenia postępy w opracowywaniu planów miejscowych i opracowuje wieloletnie programy ich sporządzania w nawiązaniu do ustaleń studium, z uwzględnieniem decyzji zamieszczonych w rejestrach oraz wniosków w sprawie sporządzenia lub zmiany planu miejscowego”. Powyższa ustawa precyzuje także, że ocena taka powinna się odbywać co najmniej raz w czasie kadencji rady gminy). Częstotliwość i charakter (zakres) tego typu monitoringu są zdecydowanie niewystarczające, stąd tak duża rola inicjatyw podejmowanych przez samorządy w tym zakresie.

Źródłami danych na potrzeby monitoringu są:

- Urząd Gminy oraz instytucje podległe samorządowi gminy – w zakresie zadań własnych, zmian zagospodarowania, inwestycji realizowanych na terenie gminy,
- Urząd Statystyczny – w zakresie zagadnień społeczno-gospodarczych (zachodzących procesów i struktur mający miejsce w gminie) oraz w zakresie oceny zmian roli i znaczenia gminy na tle powiatu i województwa,
- gestorzy sieci – w zakresie infrastruktury technicznej (zwłaszcza przesyłowej) oraz komunikacyjnej (drogi krajowe, wojewódzkie i powiatowe, linie kolejowe) zlokalizowanej na terenie gminy,
- Wojewódzka Inspekcja Ochrony Środowiska – jako instytucja prowadząca regularne oceny stanu różnych aspektów środowiska na terenie województwa,
- w zakresie analiz zmian uwarunkowań zewnętrznych – wynikających np. ze zmian stanu zagospodarowania i poziomu rozwoju powiatu i województwa, postuluje się utworzenie w strukturach Urzędu Gminy stosownej komórki organizacyjnej lub nawiązanie trwałej współpracy z instytucją zewnętrzną zapewniającą obiektywną obsługę w tym zakresie.



Monitorowanie zachodzących zmian jest jednym z podstawowych instrumentów kreowania rozwoju danego obszaru. Znajomość aktualnej sytuacji społeczno-gospodarczej (także sytuacji na tle innych jednostek) pozwala na szybsze i trafniejsze podejmowanie decyzji. W przypadku planowania strategicznego, monitoring ma na celu:

- ocenę stopnia realizacji zakładanych celów rozwoju,
- ocenę stopnia i jakości realizacji zadań własnych,
- ocenę stanu zagospodarowania przestrzennego i jego zmian,
- szybką identyfikację pojawiających się konfliktów lub barier rozwoju oraz przeciwdziałanie im,
- ocenę charakteru zmian uwarunkowań, w których funkcjonuje dana jednostka (zmiana uwarunkowań zewnętrznych bardzo często przewartościowuje mocne i słabe strony, szanse i zagrożenia rozwoju),
- ocenę potrzeby aktualizacji Strategii (związaną z pojawieniem się zbyt wielu, lub zbyt złożonych nowych uwarunkowań rozwoju).

Należy zwrócić uwagę na fakt, iż samorząd gminny odpowiada tylko za niewielką część zadań niezbędnych dla powodzenia rozwoju gminy. W przypadku niektórych innych przedsięwzięć działania samorządu mogą mieć charakter katalizatorów - samorząd nie może bezpośrednio realizować zadań, ale może tworzyć sprzyjające warunki dla różnego rodzaju przedsięwzięć. Niektóre uwarunkowania są jednak całkowicie niezależne od działań samorządu.

Coraz większa będzie także rola samorządów (gminnego, ale także w zakresie swych zadań – powiatowego i wojewódzkiego) w pozyskiwaniu środków zewnętrznych na rozwój inwestycji na terenie gminy. Ich skuteczność (a przede wszystkim jakość przygotowywanej dokumentacji w tym zakresie) będą jedną z podstawowych miar oceny funkcjonowania administracji na poziomie gmin i powiatów.

Oceniając możliwości monitorowania zmian stanu gminy, należy zwrócić uwagę, iż:

- część zadań zapisanych w Strategii wiąże się z jednorazowym wykonaniem inwestycji - monitoring tego typu przedsięwzięć jest najłatwiejszy, gdyż miarą sukcesu jest tu ich zrealizowanie;
- część działań, które są zapisane w Strategii jako ważne dla rozwoju, nie ma charakteru mierzalnego - nie można liczbowo lub wskaźnikowo określić, czy zadanie zostało wykonane;
- w zakresie niektórych rodzajów działań, miarą sukcesu jest poprawa pozycji gminy w danej dziedzinie na tle innych gmin. W ten sposób należy oceniać ogólny poziom rozwoju społeczno-gospodarczego - sytuacją dowodzącą, iż rozwój danego obszaru jest porównywalny z innymi co do tempa i charakteru, jest nie pogarszanie własnej pozycji na tle średnich i na tle innych obszarów, a miarą sukcesu jest ich poprawa;
- wiele zadań ma charakter ciągły - dotyczą one np. zadań własnych w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej. W zakresie infrastruktury technicznej pierwszy etap

wiąże się z rozbudową sieci i urządzeń do czasu osiągnięcia zakładanego stanu (ten etap jest mierzalny i porównywalny z innymi obszarami), ale kolejny etap to utrzymywanie bieżącej sprawności i odpowiednich standardów funkcjonowania (na tym etapie nie ma możliwości porównań z innymi obszarami, a jedynie istnieje możliwość określenia, na ile sprawna jest gminna infrastruktura).

- wiele zadań nie ma charakteru inwestycyjnego, a jedynie wiążą się z poprawą - usprawnieniem istniejącego stanu.

Monitoring powinien być przeprowadzany poprzez możliwie częste – dostosowane do potrzeb, sporządzenie raportu przedstawiającego zestawienie danych i informacji o aktualnym stanie gminy, stanie realizacji zamierzanych celów rozwoju, stanie zagospodarowania przestrzennego oraz zmianach, które zaszły w tych aspektach w okresie od poprzedniego raportu. Sugeruje się, by wykonywać tego typu opracowanie, co najmniej dwa razy w kadencji samorządu gminy.

Prowadząc monitoring, należy być świadomym, że w zakresie wielu aspektów rozwoju nie istnieją proste miary statystyczne pozwalające na ocenę tempa zachodzących zmian. W zakresie niektórych dziedzin nie jest możliwe określenie optymalnego stanu rozwoju – tym samym nie można określić stopnia zrealizowania tego celu (zaawansowania realizacji). W przypadku części zagadnień ocena jest utrudniona ze względu na sposób zbierania lub publikowania danych przez służby do tego powołane (np. inspekcję ochrony środowiska, urząd statystyczny). W niektórych aspektach charakter zmian można ocenić dopiero w okresie kilku-kilkunastu lat (np. związek poziomu edukacji z sytuacją na rynku pracy).

W zakresie zadań, w których możliwe jest określenie miar, monitoring stanu rozwoju gminy, powinien być prowadzony na podstawie następujących wskaźników:

- 1. ogólna pozycja gminy na tle powiatu, sąsiadów i województwa** – zmiany pozycji w rankingach i zestawieniach w zakresie wybranych cech (najczęściej przyjmuje się tu wskaźniki przedsiębiorczości, bezrobocia, stanu rozwoju infrastruktury technicznej, wybranych cech społecznych – takich jak migracje, przyrost naturalny, itp.), a także zmiany wskaźników notowanych w gminie na tle wartości średnich;
- 2. w zakresie jakości środowiska** - w zakresie ogólnych parametrów środowiska celem jest utrzymanie obecnej bardzo małej emisji zanieczyszczeń. W zakresie wskaźników szczegółowych miarą sytuacji jest poprawa wskaźników zanieczyszczenia wód (zwłaszcza najważniejszych rzek i największych jezior) – stan wód to najbardziej newralgiczny element środowiska - wykazujący zawsze najgorszy stan z wszystkich badanych aspektów środowiska. Miernikiem zmian jest także liczba nowo tworzonych form ochrony przyrody – choć na terenie gminy nie powinno to być priorytetem (i nie jest zagadnieniem szczególnie istotnym) ze względu na już obecnie bardzo duży udział powierzchni;
- 3. poziom przedsiębiorczości** - sytuacją korzystną jest zazwyczaj osiągnięcie przez gminę poziomu co najmniej 100% średniej dla obszarów wiejskich województwa. Szczegółowymi miarami zmian są:

- niemalejący ogólny wskaźnik przedsiębiorczości
- niemalejący wskaźnik względny (czyli wskaźnik na tle średniej wojewódzkiej)
- wzrost liczby podmiotów w sekcji handel i naprawy (do poziomu co najmniej 80% wartości średnich)
- wzrost powierzchni terenów inwestycyjnych oraz liczby miejscowości posiadających tego typu ofertę

**4. poziom bezrobocia** - sytuacją korzystną jest osiągnięcie wskaźnika bezrobocia na poziomie 110% średniej wojewódzkiej dla obszarów wiejskich (lub poniżej 100% dla obszarów wiejskich z wyłączeniem powiatów bydgoskiego i toruńskiego). Szczegółowymi miarami zmian są:

- zmniejszanie bezwzględnej liczby bezrobotnych
- wzrost liczby miejsc pracy
- zmniejszanie wskaźnika bezrobocia w stopniu silniejszym, niż przeciętnie
- niższy od przeciętnego wskaźnik długotrwale bezrobotnych.

(Ze względu na niepublikowanie stopy bezrobocia dla obszarów wiejskich województwa, należy do celów porównawczych używać innych, umożliwiających porównanie wskaźników - np. stosunku liczby bezrobotnych do ludności w wieku produkcyjnym lub ludności ogółem, przy czym należy uwzględniać nie tylko aktualną wielkość takiego wskaźnika, ale także jego zmiany (określenie tendencji) oraz relacje w stosunku do innych jednostek i średnich (poprawa czy pogorszenie na ich tle).

**5. stan infrastruktury technicznej** - sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymania bieżącej sprawności ich funkcjonowania. W zakresie infrastruktury technicznej specyfika uwarunkowań powoduje, iż bardzo trudno jest o porównania na tle innych obszarów i na tle średnich, a często takie porównania pozbawione są sensu (stanem docelowym we wszystkich jednostkach, jest bowiem osiągnięcie maksymalnego możliwego i uzasadnionego ekonomicznie stanu). Szczegółowymi miarami zmian są:

- wzrost liczby odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej
- udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w ogólnej liczbie gospodarstw
- udział odbiorców sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej w założonej docelowej liczbie odbiorców (czyli stan realizacji); dla sieci wodociągowej należy zakładać stan docelowy obejmujący 100% gospodarstw domowych; dla sieci kanalizacyjnej i gazowej dla każdej gminy będzie on uzależniony od analiz technicznej wykonalności i ekonomicznej efektywności
- udział korzystających ze stałych łączy internetowych – wskaźnik nie powinien maleć, a docelowo powinien zbliżać się do poziomu 100% posiadaczy komputerów domowych
- wskaźniki sprawności funkcjonowania sieci wodociągowej, kanalizacyjnej, gazowej, elektroenergetycznej - mierzone liczbą awarii uniemożliwiających korzystanie
- dla zagadnień oczyszczania ścieków stanem docelowym i optymalnym jest utrzymanie istniejących systemów w stanie pełnej sprawności (w tym dokonywanie stosownych modernizacji) oraz co najmniej zachowania parametrów oczyszczania
- dla zagadnień składowania i utylizacji odpadów zakłada się pełne uporządkowanie systemu i funkcjonowanie zgodnie z normami.

**6. stan infrastruktury komunikacyjnej** - sytuacją docelową powinno być zrealizowanie planów w zakresie realizacji nowych sieci i urządzeń, modernizacji sieci i urządzeń istniejących oraz utrzymanie bieżącej sprawności ich funkcjonowania i właściwego stanu technicznego. Stan docelowy wyznaczają istniejące obecnie i opracowane w przyszłości na podstawie monitoringu sieci, plany rozwoju. Szczegółowymi miarami zmian są:

- rosnąca długość i udział dróg o właściwych parametrach i stanie technicznym
- dostępność wszystkich miejscowości za pomocą dróg o nawierzchni utwardzonej, docelowo bitumicznej  
o właściwych dla klasy drogi parametrach technicznych
- zwiększenie liczby połączeń w komunikacji autobusowej (PKS i prywatnych przewoźników) pomiędzy obszarem gminy, a Włocławkiem; w obliczu recesji w transporcie publicznym należy dążyć do bezwzględnego zachowania komunikacji na istniejących liniach i zwiększania liczby połączeń w miarę pojawiających się możliwości; w praktyce kilka par połączeń o dogodnych porach jest uważane za realizujące wymóg dostępności

**7. stan infrastruktury społecznej** - zagadnienie bardzo złożone i w wielu aspektach trudne do skwantyfikowania; w najbardziej ogólnym ujęciu - obsługa ludności w zakresie zadań własnych gminy powinna być na poziomie „satisfakcjonującym mieszkańców” i obiektywnie wysokim na tle ogólnie przyjętych standardów i w porównaniu z innymi jednostkami (gminami). Szczegółowymi miarami zmian są:

**7.1. w zakresie edukacji na poziomie podstawowym i gimnazjalnym:**

- zapewnienie właściwego poziomu kształcenia (miarą są tu wyniki egzaminów 6-klasistów i gimnazjalistów - na terenie gminy wskaźniki te powinny być lepsze od przeciętnych)
- zapewnienie dobrego dostępu do placówek, a więc nie wydłużanie czasu niezbędnego na dotarcie do placówek (dotyczy to np. dowozu uczniów)
- zapewnienie właściwego stanu technicznego placówek - a więc realizacja planów z zakresu ich modernizacji (miarą sukcesu jest malejąca liczba potrzeb)
- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę sportową (miarą jest liczba sal pełnowymiarowych, liczba boisk, liczba urządzeń i wyposażenia w sprzęt)
- zapewnienie wyposażenia w infrastrukturę do nauki informatyki (miarą jest stopień realizacji bieżących potrzeb w zakresie jakości sprzętu oraz jego liczby w stosunku do liczby uczniów)
- zapewnienie możliwości nauki 2 języków zachodnich wszystkim uczniom (preferowany angielski i niemiecki - w formie zajęć obowiązkowych lub dodatkowych)

**7.2. w zakresie ochrony zdrowia:**

- powszechna dostępność lekarzy specjalistów wraz z organizacją ich dyżurów w przychodniach gminnych - przy akceptowalnym czasie oczekiwania na wizytę
- powszechna dostępność na terenie gminy lekarza ogólnego, stomatologa, pediatry i ginekologa

**7.3. w zakresie opieki przedszkolnej:**

- dążenie do zwiększenia liczby placówek opieki przedszkolnej (przy bezwzględnym utrzymaniu istniejących)
- dążenie do objęcia opieką przedszkolną jak największej liczby dzieci
- dostosowanie liczby przedszkoli i liczby miejsc do istniejącego zapotrzebowania

**7.4. w zakresie szkolnictwa dla dorosłych:**

- przeprowadzanie na terenie gminy kursów i szkoleń dla dorosłych
- dofinansowanie nauki języków obcych oraz informatyki dla dorosłych

**7.5. w zakresie kultury, sportu, wypoczynku i rekreacji:**

- liczba i aktywność instytucji kultury
- utrzymywanie działalności funkcjonujących placówek i instytucji kultury i sportu, zwłaszcza bibliotek, świetlic wiejskich, klubów sportowych (w ramach klubów - istniejących sekcji) – aktualnie funkcjonujące placówki bezwzględnie nie powinny być likwidowane
- stymulowanie popytu i dostosowanie działalności do popytu
- rozwój ogólnodostępnego zagospodarowania (boiska, ścieżki rowerowe, urządzenie plaży i kąpielisk)

**7.6. w zakresie bezpieczeństwa publicznego:**

- doprowadzenie do osiągnięcia normatywnego stanu wyposażenia w jednostkach straży pożarnej
- dalsza poprawa bezpieczeństwa ludności i mienia (zmniejszanie względnych i bezwzględnych wskaźników przestępczości)
- dalsza poprawa bezpieczeństwa na drogach – zwłaszcza na drogach wojewódzkich
- organizacja prawidłowego systemu zarządzania kryzysowego

**7.7. w zakresie usług pocztowych i finansowych:**

- zapewnienie dostępu do usług pocztowych w większych miejscowościach (filia, agencja, itp.)

**8. w zakresie turystyki** - podstawową ogólną miarą jest postrzeganie gminy jako obszaru atrakcyjnego, a więc zaistnienie we wskaźnikach opisujących bazę i ruch; wskaźnikami mierzalnymi są:

- liczba bazy (obiektów - noclegowych oraz innego rodzaju zagospodarowania turystycznego), liczba miejsc noclegowych (w tym w podziale na różnego rodzaju bazę oraz różnego rodzaju standard), liczba udzielanych noclegów, liczba turystów zagranicznych, liczba organizowanych imprez masowych, liczba uczestników tych imprez, liczba uczestników rejestrowanych form turystyki krajoznawczej - zakłada się, że ww. wskaźniki powinny rosnać
- liczba infrastruktury służącej obsłudze turystyki i pracowników turystyki (informacja turystyczna, promocja, organizatorzy ruchu, podmioty działające w turystyce, zatrudnieni w turystyce) – liczba powinna rosnać
- wskaźniki udziału dla ww. cech na tle województwa – powinny rosnać

**9. w zakresie sytuacji materialnej ludności** - podstawową ogólną miarą jest zmniejszenie liczby osób kwalifikujących się do otrzymywania pomocy ze względu na trudną sytuację materialną